

Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Ambitiedocument

SSR Kantoor- & Lesgebouwen

v2.0 | 26 november 2026

copyright Mediacetrum Defensie

kantoor- en lesgebouwen

Inhoudsopgave

Introductie **3**

1. De nieuwe standaard **5**

2. Ruimtelijk en functioneel programma **8**
- 2.1 Kantoor 9
- 2.2 Onderwijs 11

3. Doelen / Kritische Succes Factoren (KSF's) **13**
- 3.1 Functionaliteit en adaptiviteit 15
- 3.2 Duurzaamheid en welzijn 17
- 3.3 Ruimtelijke inpassing en representatie 19

4. Uitgangspunten gebouwgeneriek **20**
- 4.1 Functionaliteit en adaptiviteit 21
- 4.2 Ruimtelijke inpassing en representatie 23

5. Uitgangspunten gebied en ruimteniveau **27**
- 5.1 Werkplekgebied 28
- 5.2 Onderwijsgebied 29
- 5.3 Entreegebied 32
- 5.4 Vitaliteitsgebied 33
- 5.5 Ondersteunend gebied 34
- 5.6 Ontmoetings- en vergadergebied 36

bijlage: Variantstudie v2.0

Introductie

Aanleiding

Defensie transformeert naar een moderne, technologisch hoogwaardige organisatie met meer aanpassingsvermogen, een snellere reactietijd en grotere gevechtskracht. Deze transitie stelt nieuwe eisen aan onze fysieke werkomgeving. De vastgoedstrategie staat daarom in dienst van één missie, namelijk: op korte termijn de gevechtskracht van Defensie vergroten. Hiermee werken we toe naar een vastgoedportefeuille die de operationele gereedheid ondersteunt, goed werkgeverschap mogelijk maakt en financieel én ecologisch in balans is.

Gezien de snelheid en omvang van deze opgave, kiest Defensie voor een pragmatische basis: efficiënt en gestandaardiseerd vastgoed

Dit programma betreft de nieuwbouw van kantoor- en lesgebouwen, die de dagelijkse werkzaamheden, opleidingen en trainingen ondersteunen en zo een cruciale rol spelen in operaties en strategische besluitvorming. De gebouwen moeten aantrekkelijke, gezonde werk- en leeromgevingen bieden. Ze zijn betaalbaar, duurzaam, onderhoudsvriendelijk en hebben een uitstraling die herkenbaar aansluit bij de no-nonsense mentaliteit van Defensie.

Ambitie

Met dit project ontwikkelt Defensie een nieuwe standaard voor kantoor- en lesgebouwen. Het uitgangspunt is niet één vast gebouwtype, maar een standaard met bandbreedte: een herkenbaar en herhaalbaar gebouwconcept dat op basis van gestandaardiseerde componenten kan worden aangepast in vorm, schaal, functie en mate van representativiteit. Zo ontstaat een balans tussen de voordelen van standaardisatie en de noodzaak om gebouwen passend te maken voor de specifieke locatie en gebruiker. De verschillende nieuwbouwstandaarden vormen samen een herkenbare eenheid binnen een cluster: eenheid in verscheidenheid die bijdraagt aan een herkenbare strijdkracht.

De nieuwe standaard richt zich daarbij op drie samenhangende ambities:

- Functionaliteit en Adaptiviteit:
  Gebouwen functioneren optimaal als kantoor- en lesomgeving en kunnen eenvoudig inspelen op veranderend gebruik.
- Duurzaamheid en Welzijn:
  Gebouwen dragen bij aan een toekomstbestendige, gezonde en robuuste werkomgeving, met een zo laag mogelijke milieu-impact.
- Ruimtelijke inpassing en Representatie:
  Gebouwen sluiten aan op de ruimtelijke en landschappelijke context en dragen bij aan de identiteit van Defensie.

Opgave en scope

Het project richt zich op de (vervangende) nieuwbouw van kantoor- en lesgebouwen op verschillende Defensielocaties in Nederland. Binnen deze scope wordt gezocht naar een industrieel en modulair gebouwconcept, waarmee gebouwen op een efficiënte en kwalitatief hoogwaardige wijze kunnen worden ontworpen, geproduceerd en gerealiseerd.

De te contracteren Opdrachtnemer is verantwoordelijk voor:

- Het integraal ontwerpen, engineeren en realiseren van industrieel modulaire gebouwen, passend in de context en passend bij het profiel van de gebruiker.
- Het verzorgen van de benodigde onderzoeken en vergunningen, voor zover deze vanuit het gebouw vereist zijn.
- Het aansluiten van de gebouwen op de infrastructuur en nutsvoorzieningen.
- Afstemming en coördinatie met Defensie met betrekking tot directieleveringen vanuit lopende raamcontracten.

De volgende zaken vallen buiten de scope van de Opdrachtnemer:

- Het slopen van bestaande gebouwen (indien nodig).
- Het bouwrijp maken van kavels voor nieuwbouw.
- Het woonrijp maken van de kavels na realisatie van de gebouwen.

Introductie

Leeswijzer

Dit ambitiedocument beschrijft de inhoudelijke opgave en de ruimtelijke en functionele ambities voor de ontwikkeling van de nieuwe standaard kantoor- en lesgebouwen voor Defensie. Het document vormt het vertrekpunt voor de verdere uitwerking. De bijbehorende definitieve vraagspecificatie en gunningscriteria worden bij de aanbestedingsdocumenten verstrekt.

De opbouw volgt de ontwikkeling van ambitie naar concrete uitwerking:

1. De nieuwe standaard

Dit hoofdstuk licht de visie achter de vastgoedbehoefte voor deze opgave toe en laat zien hoe de nieuwe standaard voortbouwt op de kwaliteiten van het bestaande Defensievastgoed. Daarnaast maakt het inzichtelijk hoe één gebouwconcept flexibel inspeelt op verschillende locaties, gebruikers en aansluit bij andere gebouwconcepten van de Defensiebasis.

2. Ruimtelijk programma

Hier wordt het functionele en ruimtelijke programma voor de kantoor- en onderwijsomgeving beschreven. De verschillende gebruikers, activiteiten, functiegebieden en bouwstenen vormen samen de ruimtelijke en functionele basis voor de gebouwconcepten.

3. Doelen / Kritische Succes Factoren (KSF's)

Dit hoofdstuk vertaalt de ambities naar drie samenhangende kernthema's: 'Functionaliteit en Adaptiviteit', 'Duurzaamheid en Welzijn', en 'Ruimtelijke inpassing en Representatie'. Deze thema's vormen het inhoudelijke kader voor de verdere uitwerking in dit ambitiedocument.

4. Uitgangspunten gebouwgeneriek

De KSF's worden in dit hoofdstuk verder uitgewerkt op de schaal van het gebouw.

5 Uitgangspunten gebied- en ruimteniveau

In dit laatste hoofdstuk worden de uitgangspunten verder gespecificeerd op het niveau van de programmatische gebieden en bijbehorende ruimtes.

N.B. De in dit document getoonde (referentie)beelden, schema's en tekeningen zijn informatief en bedoeld om specifieke thema's te illustreren.

Kantoor- en lesgebouw met een herkenbare driedeling van plint, middendeel en dakafsluiting

1. De nieuwe standaard

Van bestaand naar nieuw

Door de jaren heen zijn er voor Defensie kantoor- en lesgebouwen gerealiseerd in uiteenlopende vormen, maten en architectonische stijlen. De gebouwen verschillen onder meer in schaal, korrelgrootte, uitstraling, ruimtelijke opzet, materiaalgebruik en mate van transparantie. Deze diversiteit hangt samen met de bouwperiode, de locatie, het programma en de specifieke huisvestingsbehoefte. Het bestaande vastgoed vormt dan ook geen uniform gebouwtype, maar een verzameling gebouwen die ieder afzonderlijk aansluiten bij hun functie, gebruiker en omgeving.

Tegelijkertijd zijn er duidelijke overeenkomsten. Wat het vastgoed typeert, is een doelmatige, robuuste en functionele opzet die past bij het intensieve gebruik en de primaire taken van Defensie. De ruimtelijke organisatie is in de kern door de jaren heen vrijwel constant gebleven. Zelfs met de opkomst van informatietechnologie zijn de belangrijkste ruimtetypen en de basisindeling van de gebouwen slechts beperkt veranderd.

De onderlinge verschillen zitten daardoor niet alleen in de architectonische verschijningsvorm, maar ook in de schaal, de functieverhoudingen, de ruimtelijke relaties en de manier waarop een gebouw is ingepast. Zo heeft het ene gebouw een uitgesproken functioneel karakter, terwijl een gebouw op een prominente plek – zoals in het verzorgingsgebied, nabij een poortgebouw of als onderdeel van een historisch ensemble – tevens een representatieve rol vervult en vraagt om een hogere beeldkwaliteit.

Selectie van kantoor- en lesgebouwen op verschillende Defensie locaties

1. De nieuwe standaard

Van bestaand naar een nieuwe standaard

De nieuwe standaard moet zich niet alleen kunnen aanpassen aan de locatie, maar de bestaande context als uitgangspunt nemen voor de uitwerking. Het gebouw wordt daarom niet als een losstaand, generiek object op een locatie geplaatst. Eerst worden de aanwezige landschappelijke, cultuurhistorische en stedenbouwkundige dragers, schaal en structuur van het gebied en de bestaande architectonische kenmerken in beeld gebracht. Deze vormen het kader waarbinnen de standaard wordt geconfigureerd.

De standaard biedt vervolgens ruimte om binnen een vaste architectonische familie te variëren. De hoofdvorm blijft helder, robuust en functioneel, met herkenbare principes zoals een:

- duidelijke geleding, ritmiek en repetitie
- zorgvuldig vormgegeven plint en beëindiging
- leesbare, heldere gebouwmassa

De mate waarin deze kenmerken worden benadrukt, kan worden afgestemd op de bestaande context. Zo kan een gebouw zich voegen in een historisch ensemble, aansluiten op een functionele kazerneopzet of juist terughoudend in een landschappelijke omgeving staan.

Materialisatie, transparantie en kleurgebruik dragen bij aan de inpassing. Materialen worden zoveel mogelijk in hun natuurlijke staat toegepast en zijn passend bij de context. Transparantie wordt strategisch in de gevel toegepast om te voorzien in de benodigde daglichttoetreding en tegelijkertijd oriëntatie, zichtrelaties en ruimtelijke kwaliteit te versterken. Het kleurgebruik is terughoudend en bestaat zoveel mogelijk uit aardse, locatiespecifieke tinten, zodat het gebouw aansluit op de uitstraling van de omgeving.

De standaard brengt eenheid in principes en variatie in verschijningsvorm. Niet het bestaande wordt gekopieerd, maar karakteristieke kwaliteiten van het Defensievastgoed worden herkend en vertaald naar een eigentijds gebouw. Zo ontstaat een gebouw dat als onderdeel van één familie herkenbaar is, maar zich door schaal, vorm, transparantie, materialisatie en kleur kan voegen naar de specifieke locatie. De nieuwe standaard draagt op deze manier bij aan de eenheid op een object en uiteindelijk een herkenbare strijdkracht.

Zorgvuldig vormgegeven plint en beëindiging

Hoofdvorm is robuust met een duidelijke geleding, ritmiek en repetitie

1. De nieuwe standaard

Een standaard met bandbreedte

De nieuwe standaard is geen vaststaand gebouwtype dat op iedere locatie identiek wordt toegepast. Het kantoor-/lesgebouw kan uit één van beide functies bestaan, dan wel beide functies in één gebouw combineren. Het uitgangspunt is een standaard met bandbreedte: een generiek en herhaalbaar gebouwconcept dat op basis van gestandaardiseerde gebouwcomponenten kan worden geconfigureerd naar de specifieke situatie.

De standaard moet aansluiten bij de verschillende functies en werkprocessen van het kantoor- en lesprogramma. Tegelijkertijd zijn de gebouwen configureerbaar in vorm en schaal. Hierdoor kan vanuit één samenhangend gebouwconcept worden gevarieerd, terwijl de herkenbaarheid, kwaliteit en efficiëntie van de standaard behouden blijven.

Van standaard naar locatie

De standaard vormt de generieke basis voor toekomstige kantoor- en lesgebouwen van Defensie. De daadwerkelijke configuratie wordt per project bepaald aan de hand van de behoefte, het gebruikersprofiel en de kenmerken van de locatie.

Op deze manier is het mogelijk om de voordelen van standaardisatie, zoals versnelling, schaalvergroting en een consistente kwaliteitsambitie, te combineren met locatiespecifieke- en gebruikersspecifieke behoeften. De nieuwe standaard is daarmee geen blauwdruk voor één gebouw, maar een robuust en configureerbaar kader voor verschillende kantoor- en lesgebouwen.

De bandbreedte waarbinnen oplossingen moeten worden geboden door het gebouwconcept, wordt bepaald door verschillende factoren, hieronder worden de twee belangrijkste factoren met betrekking tot de bandbreedte ruimtelijk ontwerp uitgelicht:

1. De positie van het gebouw op de Defensiebasis (locatie).
2. Het gebruikersprofiel.

Positie op de Defensiebasis

De positie van een gebouw binnen de Defensiebasis beïnvloedt de ruimtelijke en representatieve betekenis ervan. Een gebouw op een prominente locatie, bijvoorbeeld in het verzorgingsgebied of nabij het poortgebouw, kan een meer representatieve functie vervullen. De gebouwde en/of landschappelijke context en de oriëntatie van het gebouw zijn mede bepalend voor de verschijningsvorm. Ook wanneer een gebouw onderdeel uitmaakt van een historisch ensemble, kan een specifiekere ambitie voor beeldkwaliteit en ruimtelijke inpassing aan de orde zijn.

De standaard moet daarom ruimte bieden om, binnen een herkenbare en samenhangende architectonische basis, te kunnen variëren in uitstraling en mate van representativiteit. De locatie bepaalt mede hoe de standaard zich toont, zonder dat dit leidt tot een volledig afzonderlijk gebouwconcept.

Gebruikersprofiel

Ook het gebruikersprofiel bepaalt de benodigde bandbreedte. Defensiegebouwen zijn in de basis doelmatig en efficiënt en worden intensief gebruikt. Tegelijkertijd verschilt de aard van het werk per gebruiker. Sommige gebruikers hebben voornamelijk een functionele kantoor- of onderwijsomgeving nodig, terwijl andere gebruikers een meer representatieve omgeving vragen. Het document werkt deze in hoofdstuk 3 verder uit. De standaard moet deze verschillen kunnen accommoderen zonder voor ieder gebruikersprofiel een afzonderlijk gebouwconcept te ontwikkelen.

Standaardisatie als configureerbaar systeem

De standaard bestaat daarmee uit een samenhangend systeem van gebouwcomponenten, ruimten en bouwstenen die in verschillende combinaties kunnen worden toegepast. Op deze manier van standaardiseren maakt het mogelijk om een gebouw niet als één vast product te beschouwen, maar als een configureerbaar systeem met een bandbreedte in beeldkwaliteit en (technische) oplossingen. De ruimtelijke organisatie kan daardoor worden afgestemd op de gebruiker en de locatie en de hieruit voortvloeiende (technische) eisen, terwijl de onderliggende principes en gebouwcomponenten gestandaardiseerd blijven. Zo is het mogelijk om verschillende ruimtelijke configuraties te realiseren en deze in de toekomst makkelijk opnieuw aan te passen.

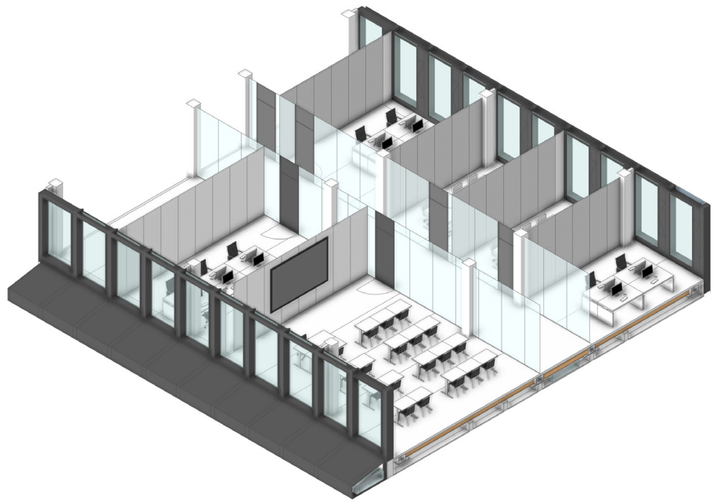

Vrij indeelbare vloer met enkele middengang en grote ruimten

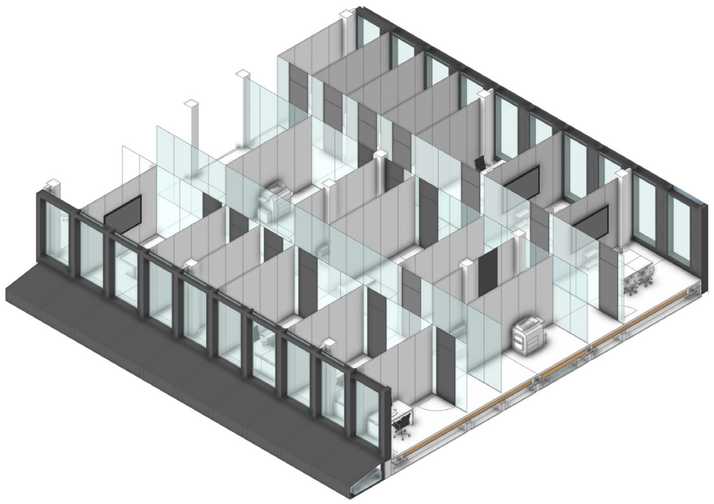

Vrij indeelbare vloer met dubbele middengang en kleine ruimten

2. Ruimtelijk en functioneel programma

Dit hoofdstuk geeft een toelichting op het functionele en ruimtelijke programma voor de standaard kantoren- en lesgebouwen. De informatie is locatieonafhankelijk en geeft de overkoepelende uitgangspunten en mogelijke bouwstenen weer voor toekomstige kantoor- en lesgebouwen. De nadere uitwerking van de ruimtelijke- en technische eisen van de bouwstenen voor beide functies zijn te vinden in de integrale vraagspecificatie.

Het programma voor kantoor en onderwijs kan zowel in separate gebouwen zijn beoogd als in een combinatiegebouw. Dit is afhankelijk van de behoefte voor het project.

2.1 Kantoor

Voor de kantoorfunctie worden de volgende onderdelen toegelicht: de gebieden en hun relaties, de kantooromgeving en de bouwstenen waarmee het programma van een kantoor kan worden samengesteld.

2.2 Onderwijs

Binnen de onderwijsfunctie worden de volgende onderdelen toegelicht: de gebieden en hun relaties, de profielen en de bouwstenen waarmee het programma van onderwijs kan worden samengesteld.

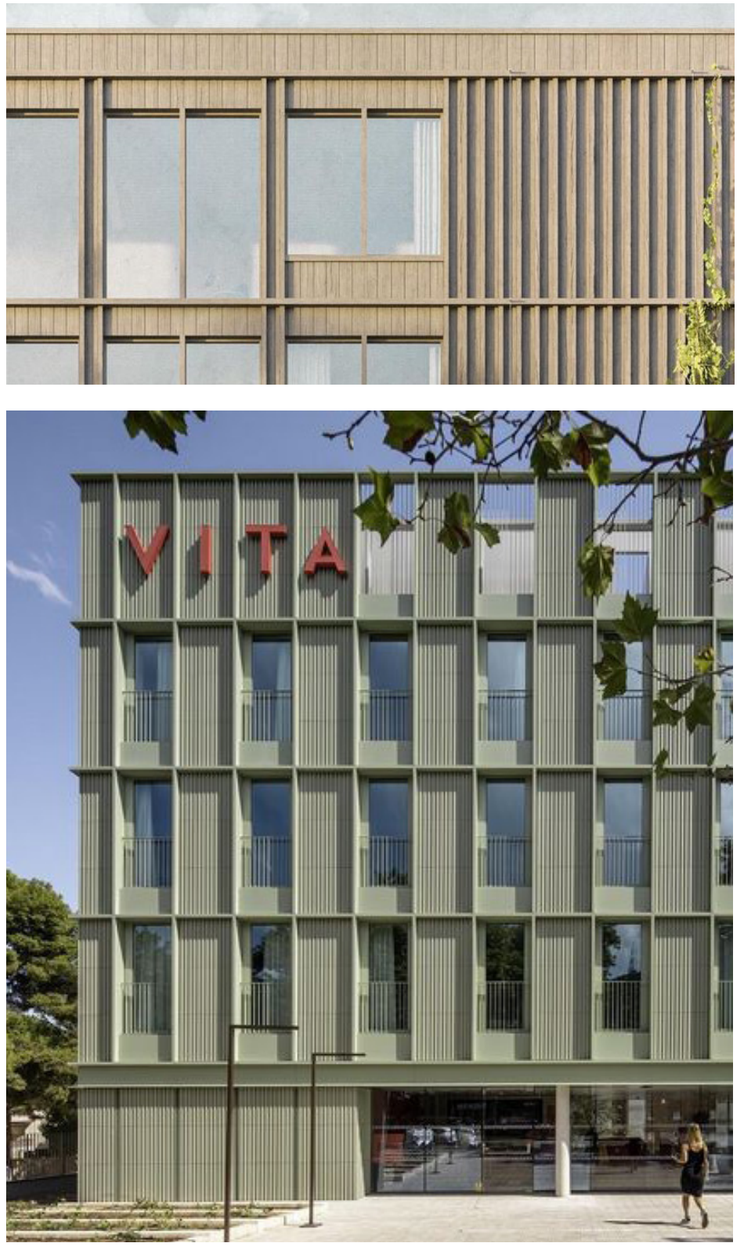

Selectie van kantoor- en lesgebouwen ter inspiratie

Ruimtelijk en functioneel programma

2.1 Kantoor

Gebieden en relaties

Binnen de kantoorfunctie kunnen een aantal gebieden voorkomen, namelijk het entreegebied, het werkplekgebied, het vergadergebied, het ontmoetingsgebied en het vitaliteitsgebied. In hoofdstuk 5 wordt dieper ingegaan op de gebieden.

Het entreegebied is qua relaties verbonden aan alle gebieden en heeft een directe relatie met het ontmoetingsgebied, het vergadergebied en het vitaliteitgebied. Hiermee worden onnodige looplijnen door gebieden voorkomen, waardoor medewerkers niet gestoord worden tijdens werkzaamheden.. Verder zijn alle gebieden vanuit het entreegebied te benaderen. Het werkplekgebied, het vergadergebied en het ontmoetingsgebied, indien de laatste twee gebieden aanwezig zijn, hebben een nabijheidsrelatie aangezien medewerkers veel bewegingen maken tussen deze gebieden gedurende een werkdag

Gebruikersprofielen

Voor de kantoorfunctie zijn een aantal gebruikersprofielen gedefinieerd. Dit zijn de staf-, de plaatsgebonden- en de specifieke gebruiker. Hieronder worden de gebruikers kort toegelicht.

- De staf gebruiker werkt zowel op kantoor als thuis als extern en heeft een combinatie van werkactiviteiten. Plekken en voorzieningen die bureauwerkzaamheden, bellen en overleggen ondersteunen zijn van belang.
- De plaatsgebonden gebruiker werkt in principe altijd op kantoor en heeft zowel bureauwerk als niet-gebonden bureauwerk. Verder vinden er af en toe overleggen plaats.
- De specifieke gebruiker heeft vaak een combinatie van diverse werkactiviteiten, maar dit dient per project te worden bekeken, zodat de werkomgeving hierop kan aansluiten

Zoneringsconcept

Geluidsoverlast is de meest genoemde oorzaak van negatieve ervaringen in de werkomgeving. Er dient daarom aandacht te zijn voor stilte zones en voldoende ruimten voor geconcentreerd werk. In een goed zoneringsconcept zijn rust en rumoer gescheiden. Rumoer kan komen van verkeersbewegingen, ontmoetingsplekken, wachtplekken bij de lift, serviceruimten etc. Een logische zonering is ‘rumoer’ bij de stijgpunten en/of toegang tot het werkgebied te situeren, afnemend naar rust. Zie de afbeelding hiernaast.

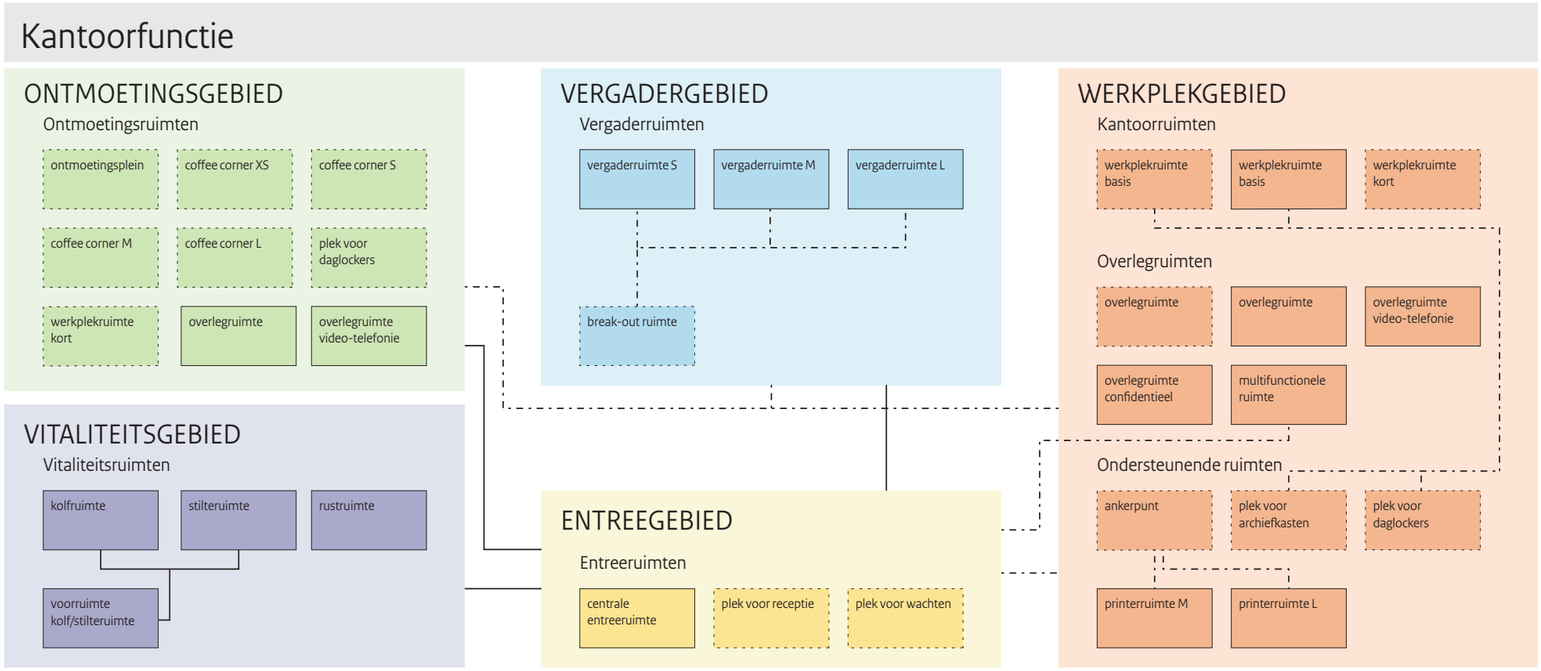

Legenda

Relatieschema kantoorfunctie

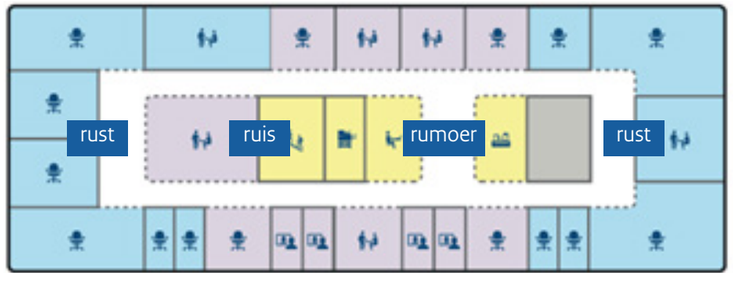

Voorbeeld zonering ter illustratie van rust-ruis-rumoer

2.1 Kantoor

Werkplekmix

Voor de werkplekmix zijn de volgende verhoudingen van belang:

- Verschillende typen plekken.
- De verhouding tussen plekken van 3 en 6m2.
- De verhouding tussen open en omsloten ruimtes.

Defensie kiest niet voor grote open (groeps-)kantoorruimten, maar gericht voor een verhouding omsloten en open. De werkplekmix is per gebruiker weergegeven onder het kopje ‘Gebruikersprofielen’.

De afbeelding hieronder illustreert een mogelijke verdeling van de open/ omsloten ruimtes van de 3/6 m2 plekken (dit is een voorbeeld).

Bouwstenen

Voor de kantoorfunctie zijn standaard bouwstenen, ook wel ruimtes en / of plekken ontwikkeld. De bouwstenen staan weergegeven in het relatieschema. Met een combinatie van de bouwstenen kan het programma voor kantoor worden samengesteld. Afhankelijk van de locatie worden bouwstenen voor het ontmoetingsgebied en / of het vergadergebied wel / niet meegenomen in het project. Ter ondersteuning van de functie kunnen algemene ruimten, zoals sanitair, opslagruimtes, kolfruimte, etc. worden toegevoegd aan het programma. De eisen van de bouwstenen zijn opgenomen in de integrale vraagspecificatie.

Extra beveiligde ruimten

Voor een aantal ruimtes zullen extra maatregelen ten aanzien van beveiliging worden gevraagd. Het gaat hierbij om organisatorische, bouwkundige, elektrotechnische als reactieve maatregelen. Deze zullen nader worden gespecificeerd in de vraagspecificatie.

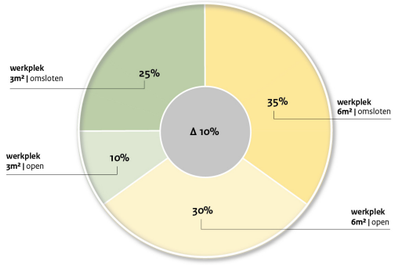

Mogelijke verdeling open/omsloten ruimtes en 3/6m2 plekken

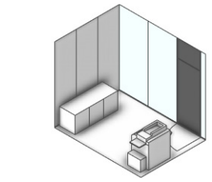

Printerruimte (M)

Coffeecorner (S)

Overlegruimte I video-telefonie

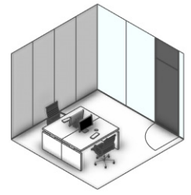

Werkplek(-ken) | omsloten

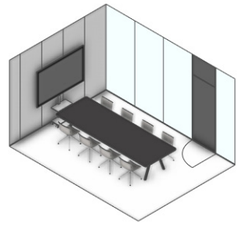

Vergaderruimte (S)

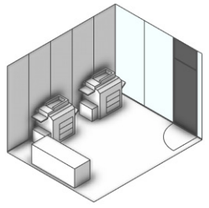

Printerruimte (L)

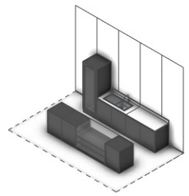

Coffeecorner (M)

Overlegruimte I confidentieel

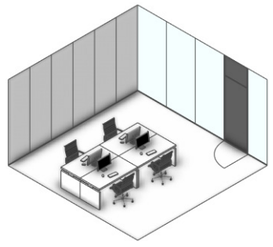

Werkplek(-ken) | omsloten

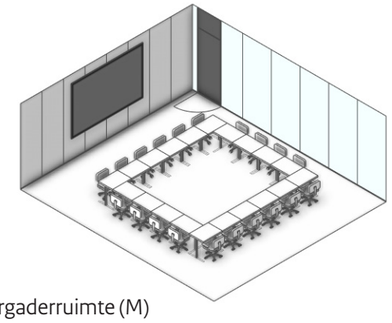

Vergaderruimte (M)

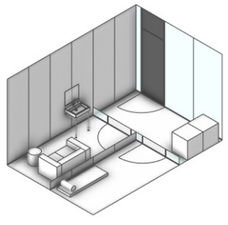

Voor-, stilte- en kolfruimten

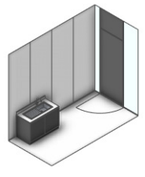

Pantry | omsloten

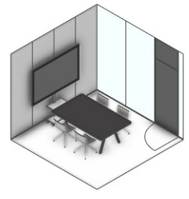

Overlegruimte | omsloten

Werkplek(-ken) | open

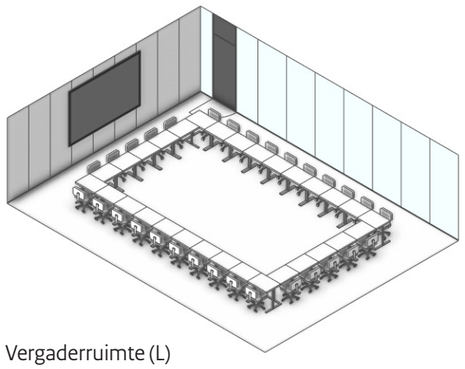

Vergaderruimte (L)

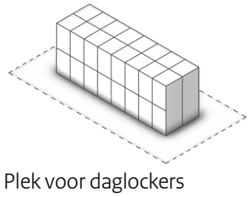

Plek voor daglockers

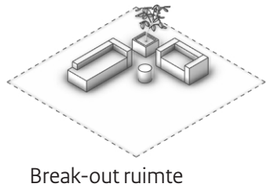

Break-out ruimte

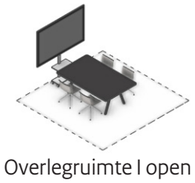

Overlegruimte I open

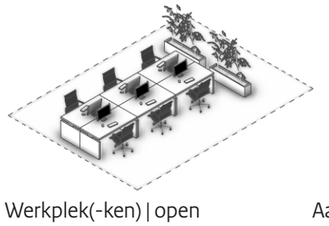

Werkplek(-ken) | open

Aanlandplekken

Visuele weergave van de verschillende bouwstenen in de kantoorfunctie

2.2 Onderwijs

Gebieden en relaties

Binnen de onderwijsfunctie kunnen een aantal gebieden voorkomen, namelijk het entreegebied, het werkplekgebied, het ontmoetingsgebied, het studiegebied, het onderwijsgebied en het vitaliteitsgebied. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op ieder gebied, of een gebied voorkomt in een gebouw is afhankelijk van de locatie.

Het entreegebied is qua relaties verbonden aan alle gebieden, maar heeft een directe relatie met het ontmoetingsgebied en het studiegebied. Dit vanwege het voorkomen van looplijnen door de gebieden waar men gestoord kan worden tijdens het leren. Verder zijn alle gebieden vanuit het entreegebied te benaderen. Het onderwijsgebied, het werkplekgebied en het vitaliteitsgebied hebben een nabijheidsrelatie. Verder is er een directe relatie tussen het ontmoetingsgebied en het studiegebied vanwege het creëren van een 'rumoerzone' en een 'rust/stiltezone' voor de leeromgeving.

Gebruikersprofielen

Voor de onderwijsfunctie zijn een aantal gebruikersprofielen en gebouwtypen gedefinieerd. Cursisten zijn aanwezig voor het volgen van fysieke lessen of volgen lessen digitaal. De cursisten zijn onder te verdelen naar drie groepen:

1. VeVa, Mbo-opleiding (onder de 18),
2. Basisopleiding, Koninklijke Militaire School (KMS) (soms onder de 18)
3. Militairen en/of burgerpersoneel.

De verschillende groepen vragen andere leeromgevingen. Zo dient voor de eerste twee groepen een veilige leeromgeving te worden gecreëerd waarbij de cursisten van de VeVa 24/7 begeleiding hebben. Voor de derde groep zijn de lessen vaak gericht op specialisatie, de regio of opfrissing van kennis.

Docenten zijn aanwezig voor het geven van fysieke lessen of digitale lessen. De docent werk primair in een kantooromgeving op het terrein, maar kan tussen de lessen door bureauwerkzaamheden uitvoeren in de onderwijsomgeving. Kan ook soms op afstand werken.

Ondersteunende functies zijn aanwezig t.b.v. administratieve- en ondersteunende taken. Zij zijn niet standaard in het onderwijsgebouw gehuisvest, maar elders op het terrein.

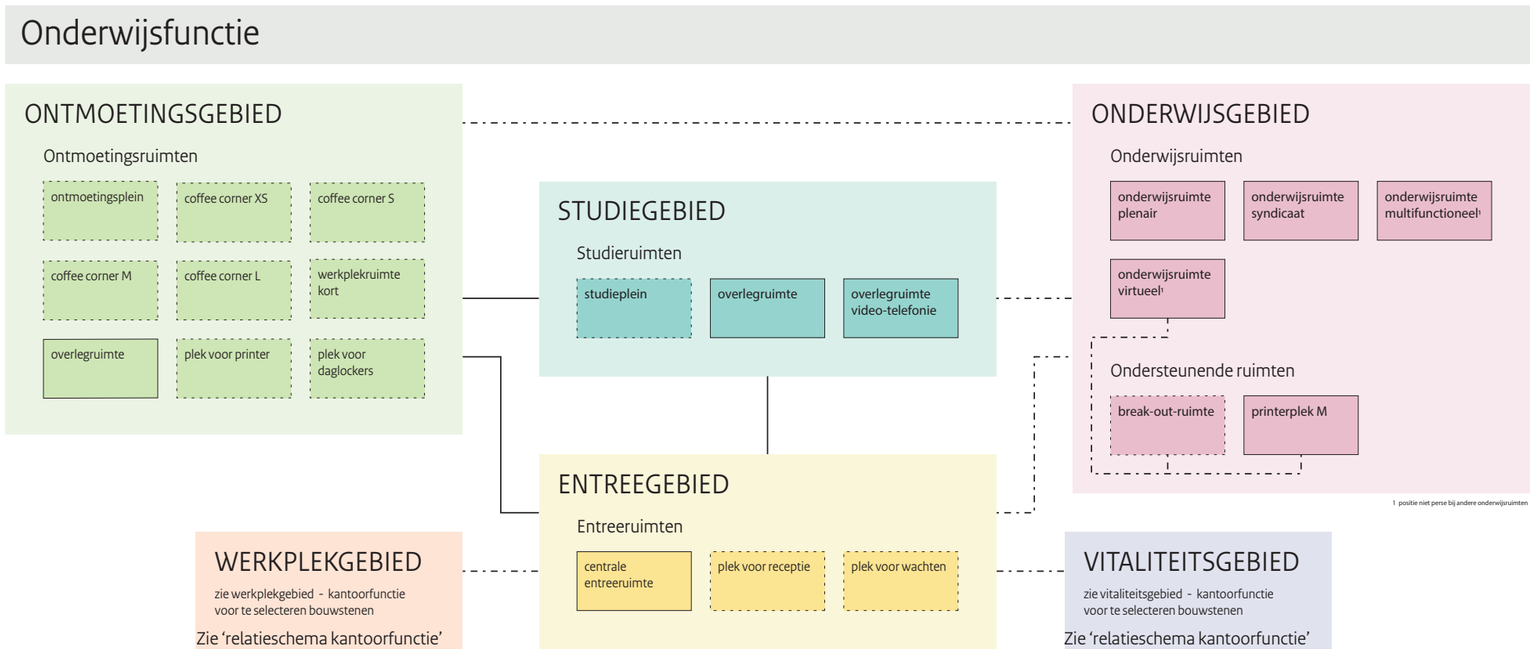

Relatieschema onderwijsfunctie

Ruimtelijk en functioneel programma

2.2 Onderwijs

Gebouwtypen

Regionale of landelijke functie

Dit zijn de opleidingsfaciliteiten (basisopleiding KMS en VeVa) en betreffen grote voorzieningen die gericht zijn op grootschalig, klassikaal onderwijs en het stimuleren van ontmoeten en studeren (bv. 40p leslokaal en studieplein kunnen voorkomen).

Lokale functie

Dit zijn de cursus- en lesfaciliteiten (regulier onderwijs) en betreffen een functionele onderwijsomgeving waar les kan worden gegeven. Focus ligt op (bij)scholing van en verzorgen van cursussen voor militairen en burgers.

Bouwstenen

Voor de onderwijsfunctie zijn standaard bouwstenen, ook wel ruimtes en / of plekken ontwikkeld. De bouwstenen staan weergegeven in het relatieschema. Met een combinatie van de bouwstenen kan het programma voor onderwijs worden samengesteld. Afhankelijk van de locatie worden bouwstenen voor het ontmoetingsgebied en/of het studiegebied wel/ niet meegenomen in het project. Ter ondersteuning van de functie kunnen algemene ruimten, zoals sanitair, opslagruimtes, kolfruimte, etc. worden toegevoegd aan het programma. Hieronder worden een aantal zaken uitgelicht o.a. de bouwstenen die in ontwikkeling zijn en een aantal bouwstenen worden toegelicht. De eisen van de bouwstenen zijn opgenomen in de integrale vraagspecificatie. In dit ambitiedocument is wel een korte omschrijving van de bouwstenen en gebieden uitgewerkt.

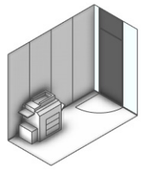

Printerruimte (S)

Coffeecorner (S)

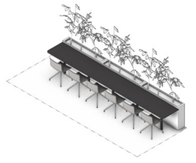

Aanlandplekken

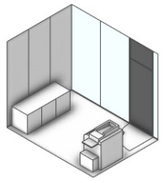

Printerruimte (M)

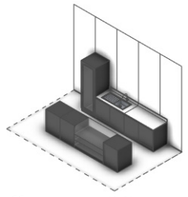

Coffeecorner (M)

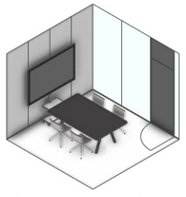

Syndicaatruimte | formeel 4p.

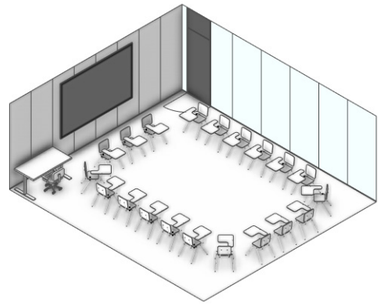

Plenair lokaal | 20p.

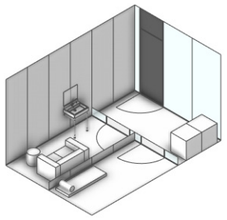

Voor-, stilte- en kolfruimten

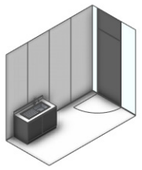

Pantry | omsloten

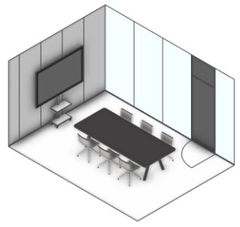

Syndicaatruimte | formeel 6p.

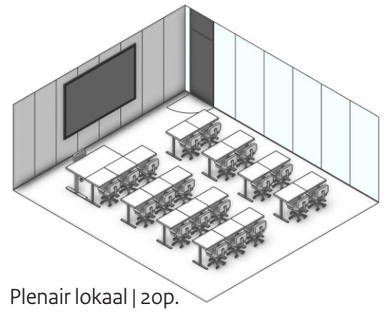

Plenair lokaal | 20p.

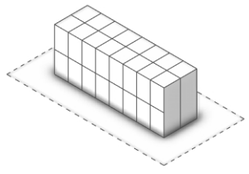

Plek voor daglockers

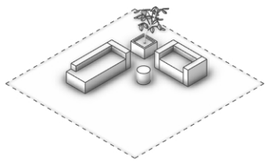

Break-out ruimte

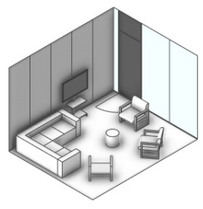

Syndicaatruimte | informeel

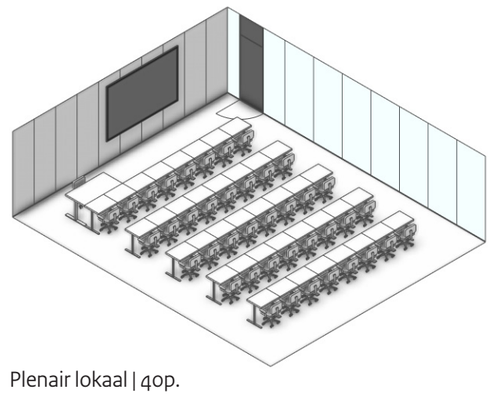

Plenair lokaal | 40p.

Visuele weergave van de verschillende bouwstenen in de onderwijsfunctie

3. Doelen / Kritische Succes Factoren (KSF’s)

De nieuwe standaard voor kantoor- en lesgebouwen is méér dan een efficiënt, herhaalbaar gebouwconcept voor verschillende Defensielocaties. Het concept moet de dagelijkse werkzaamheden, opleidingen en trainingen optimaal ondersteunen. Daarnaast moeten de gebouwen flexibel meegroeien met veranderingen in het gebruik, de organisatie en de omgeving. De ambities zijn vastgelegd binnen drie samenhangende kernthema’s:

- Functionaliteit en adaptiviteit.
- Duurzaamheid en welzijn.
- Ruimtelijke inpassing en representatie.

Voor een integraal gebouwconcept zijn deze thema’s onlosmakelijk verbonden met de technische bouwdisciplines. De ambities bepalen dan ook direct de uitgangspunten voor onder andere de constructies, duurzaamheid en installaties.

De drie thema’s zijn onderling verbonden. Een gebouw dat flexibel en multifunctioneel is opgezet, kan efficiënter worden gebruikt en gemakkelijker worden aangepast aan veranderende behoeften. Een gezonde en duurzame omgeving ondersteunt de gebruiker en draagt bij aan de robuustheid van Defensie. Een zorgvuldige ruimtelijke inpassing en herkenbare uitstraling zorgen ervoor dat het gebouw aansluit op zijn omgeving en de identiteit van Defensie versterkt.

De kracht van de standaard ligt in de samenhang tussen deze thema’s. Zij worden daarom niet afzonderlijk van elkaar ontworpen, maar integraal vertaald naar generieke uitgangspunten voor gebouw, gebouwcomponenten en in specifieke bouwstenen. Hoofdstuk 4 vertaalt deze thema’s vervolgens verder voor het gebouw en zijn onderdelen. Hoofdstuk 5 gaat dieper in op de uitwerking van het ruimtelijke programma en de specifieke bouwstenen.

Referentiebeeld van een kantoor- en lesgebouw met een duidelijk herkenbare ritmiek, geleding

3. Doelen / Kritische Succes Factoren (KSF’s)

3.1 Functionaliteit en adaptiviteit

Het kantoor- en lesgebouw ondersteunt de dagelijkse operationele taken, opleidingen en trainingen van Defensie. Het gebouw moet daarom efficiënt functioneren, logisch zijn georganiseerd en veranderingen in gebruik en bezetting kunnen opvangen.

Subthema’s

- Efficiënt ruimtegebruik
- Multifunctionaliteit
- Flexibel en hybride werken
- Compact
- Zonering
- Integrale veiligheid
- Adaptiviteit en toekomstbestendigheid
- Demontabel bouwen
- Aanpassingsvermogen
- Klimaatinstallaties
- Onderhoudbaarheid en levenscyclus
- Bereikbaarheid en vervangbaarheid
- Materiaal- en productselectie

3.2 Duurzaamheid en welzijn

De nieuwe standaard draagt bij aan een toekomstbestendige en gezonde omgeving die de operationele inzetbaarheid van Defensie ondersteunt. Duurzaamheidsmaatregelen worden daarom altijd afgewogen in relatie tot de primaire taken van de krijgsmacht.

Subthema’s

- Energie
- Welzijn
- Comfort
- Circulariteit
- Natuurinclusief
- Klimaat

3.3 Ruimtelijke inpassing en representatie

De kantoor- en lesgebouwen maken onderdeel uit van de Defensiebasis en van de omgeving waarin zij worden gerealiseerd. De nieuwe standaard moet daarom niet alleen functioneren binnen het gebouw, maar moet ook op een goede manier worden ingepast en bijdragen aan de herkenbaarheid en identiteit van de locatie.

Subthema’s

- Inpassing en verbinding
- Identiteit en representatie
- Vormgeving en gastvrijheid

Vrij-indeelbare werk- en verblijfsruimte met veel daglicht en transparantie

Ruimtelijke inpassing en verbinding met de omliggende omgeving

Het kantoor- en lesgebouw is zorgvuldig ingepast in de landschappelijke omgeving

3.1 Functionaliteit en adaptiviteit

Efficiënt ruimtegebruik
Het ontwerp minimaliseert de totale vastgoedbehoefte door te sturen op een hoge bezettingsgraad en efficiënt ruimtegebruik. Dit draagt tegelijkertijd bij aan het beperken van materiaal- en energieverbruik. Defensie realiseert een compact en optimaal ruimtegebruik vanuit de volgende uitgangspunten:

Multifunctionaliteit
Kantoor- en lesfuncties worden waar mogelijk volledig gedeeld. Ruimten die slechts sporadisch worden gebruikt, worden centraal gepositioneerd, zodat deze efficiënt en gezamenlijk kunnen worden benut.

De kantooromgeving bestaat uit een gevarieerde mix van gestandaardiseerde ruimtelijke bouwstenen die kunnen inspelen op wisselende gebruiksbehoeften, zoals concentratiewerk, overleg en teamwerk.

Flexibel en hybride werken
Werkplekken worden standaard ingericht als flexwerkplekken. Vaste werkplekken zijn uitsluitend bij gemotiveerde uitzondering toegestaan, bijvoorbeeld wanneer unieke voorzieningen of specifieke ruimtelijke relaties dit noodzakelijk maken.

Compact
Het kantoor- en lesgebouw ondersteunt primair de dagelijkse operationele taken, opleidingen en trainingen die bijdragen aan de gereedstelling van Defensie. De gebouwopzet is daarom gericht op efficiënte logistiek en een veilige werkomgeving. Het gebouw heeft een compacte en overzichtelijke opzet, met korte, logische logistieke routes. Dit zorgt voor overzicht en transparantie, waardoor onnodige loop- en transportbewegingen worden beperkt en de beschikbare ruimte efficiënt wordt benut.

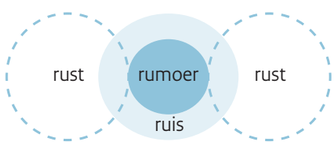

Het gebouw kent een heldere overgang tussen rust-/ruis- en rumoer zones

Op veel locaties leidt de combinatie van het programma en de beschikbare kavel tot een lineair gebouw. Op andere locaties vraagt de inpassing van het benodigde programma op het beschikbare kavel om een andere gebouwopzet, om het kavel optimaal te kunnen benutten, compact te bouwen en toch bij alle gevraagde functies voldoende daglichttoetreding te waarborgen. In die gevallen ligt een gebouwtypologie met een atriumvariant voor de hand. Het atrium functioneert dan ook als het sociale hart van het gebouw, waarbij het een functionele en visuele verbinding tussen de verdiepingen tot stand brengt.

Zonering
Een duidelijke en functionele zonering in rust, ruis en rumoer maakt het mogelijk om functies effectief van elkaar te scheiden én waar gewenst met elkaar te verbinden. Het ontwerp draagt daarnaast bij aan een prettig werkklimaat van gebruikers door ontmoeting en samenwerking vanzelfsprekend onderdeel te maken van de gebouwde omgeving. Aantrekkelijke ontmoetingsplekken en een interactieve inrichting versterken dit effect. Gebruikers moeten zich snel kunnen oriënteren en eenvoudig een collega of vrije werkplek kunnen vinden. Voldoende contactpunten met buiten, herkenbare ontmoetingsplekken zoals pantry's dragen hier aan bij.

Integrale veiligheid
Veiligheid en beveiliging worden conform het principe van security by design integraal in het ontwerp verweven. Daarbij wordt gestreefd naar een optimale balans tussen veiligheid en een open en gastvrije uitstraling en het strategisch zoneren/clusteren van ruimtes en componenten met eenzelfde beveiligingsniveau.

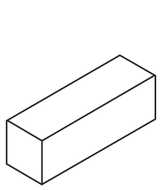

lineair model

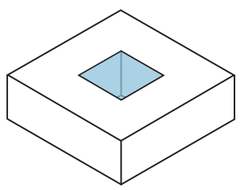

atrium model

Vrij-indeelbare ruimte met modulaire gevel en plafonds

Visuele overgangen en intuïtieve zonering van rust-, ruis- en rumoerzones

3.1 Functionaliteit en adaptiviteit

Adaptiviteit en toekomstbestendigheid

Het gebouw moet in staat zijn om toekomstige proces- en functiewijzigingen en veranderingen in bezetting optimaal op te vangen. Flexibiliteit en aanpasbaarheid worden daarom vanaf het begin integraal onderdeel van het gebouwconcept.

Demontabel bouwen

De combinatie van vrij-indeelbare vloervelden en hoogwaardige, demontabele gebouwcomponenten bieden maximale flexibiliteit voor toekomstige herindelingen en aanpassingen. Hiermee wordt voorkomen dat veranderingen in gebruik onnodig leiden tot sloop, vervanging of verlies van materialen.

Aanpassingsvermogen

Vluchtwegen en installaties, waaronder ventilatie, worden zodanig ontworpen dat werk-, overleg- en lesplekken flexibel van functie kunnen wisselen zonder of met beperkte eenvoudige aanpassingen. Voor de klimaatinstallaties is het uitgangspunt om de beschikbare capaciteit slim te herverdelen op basis van de capaciteit. Hierbij is bij de opwekking en hoofddistributie rekening gehouden met een restcapaciteit. Hiermee wordt het gewenste binnenklimaat geborgd wanneer ruimten intensiever worden gebruikt, bijvoorbeeld bij een transitie van werkplekken naar overlegruimten.

Klimaatinstallaties

Het installatieconcept per gebouw voldoet aan de comforteisen bij een verhouding van 65% basiswerkplekken en 35% communicatiewerkplekken. De capaciteit van de klimaatinstallaties dienen daarnaast te zijn uitgelegd op een bezetting van 100% van de ruimtes. Deze capaciteit wordt onder andere ingezet in de uitwisselbaarheid en inbreidbaarheid van werk- en overlegplekken per verdieping.

Onderhoudbaarheid en levenscyclus (LCC)

De (esthetische) levensduur, onderhoudbaarheid en het reparatiegemak van installaties, bouwdelen en gebouwcomponenten worden vanaf de eerste ontwerpfase integraal meegenomen. In het ontwerp worden slimme keuzes gemaakt op basis van een zorgvuldige afweging van de levenscycluskosten, onderhoudsfrequentie, comfort en milieukosten.

Bereikbaarheid en vervangbaarheid

Installaties, bouwdelen en gebouwcomponenten moeten eenvoudig, snel en veilig bereikbaar zijn voor inspectie, onderhoud en vervanging. Hierdoor kunnen onderhouds- en herstelwerkzaamheden efficiënt worden uitgevoerd en worden verstoringen van de bedrijfsvoering tijdens de gebruiksfase zoveel mogelijk voorkomen.

Materiaal- en productselectie

Bij de selectie van materialen, producten en installaties staan toekomstige beschikbaarheid, robuustheid en duurzaamheid centraal. Er wordt gekozen voor oplossingen die gedurende de gehele levenscyclus van het gebouw betrouwbaar en kosteneffectief kunnen worden onderhouden en vervangen. Hiermee wordt een beheersbare exploitatie en een zo lang mogelijke levensduur van het gebouw geborgd.

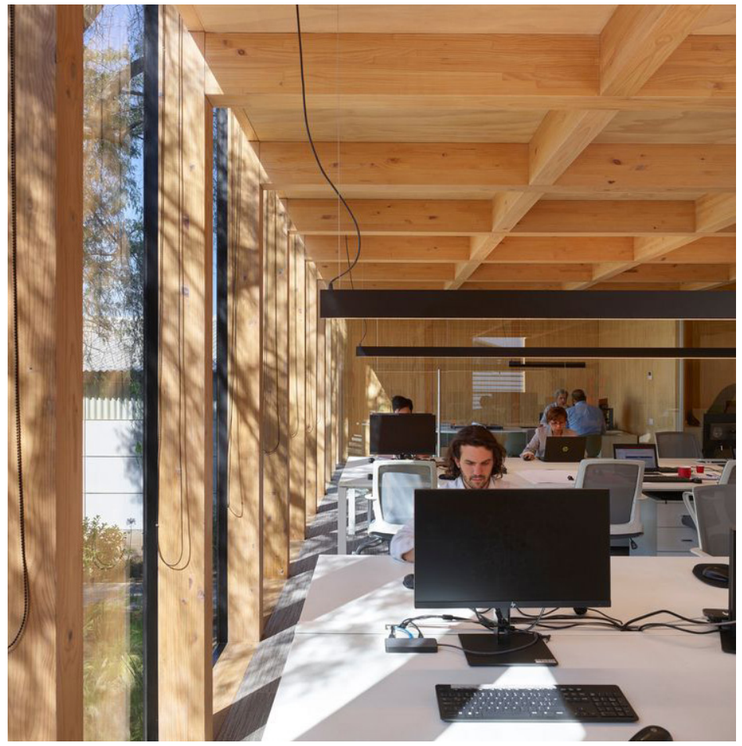

Robuust, repetitief en duurzaam

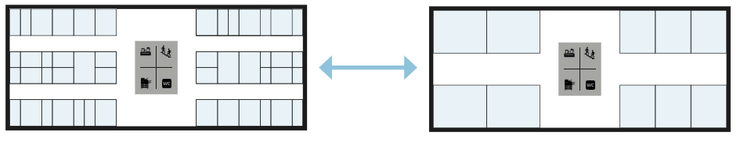

De vloervelden zijn vrij-indeelbaar en kunnen van functie wijzigen, zonder dat dit gevolgen heeft voor de gebouwdragers (locatie, schil, constructie)

Doelen / Kritische Succes Factoren (KSF's)

3.2 Duurzaamheid en welzijn

Samen met Defensie draagt het Rijksvastgoedbedrijf bij aan een duurzamer Nederland. De "Routekaart verduurzamen vastgoed Defensie" vormt de basis voor de wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven, waarbij met betrekking tot het programmatisch inkopen leerlessen zijn verwerkt om stapeling van eisen te voorkomen. Duurzaamheidsmaatregelen staan altijd in balans met de operationele inzetbaarheid van Defensie. De primaire taken van de krijgsmacht mogen geen hinder ondervinden van duurzaamheidsdoelen.

In de routekaart zijn per thema doelen opgesteld voor korte termijn, de middellange termijn tot 2030, en de lange termijn 2050. We sorteren met onze doelen voor op de toekomstige regelgeving zoals bijvoorbeeld de Energy Performance of Buildings Directive (EPBD) IV. Regelgeving waar we gedurende de looptijd van de overeenkomst al mee te maken gaan krijgen.

Demarcatie eisen aan gebouw en locatie

De Routekaart vormt de basis van de functionele eisen. Deze eisen kunnen betrekking hebben op zowel het gebouw als het terrein of beide. Dit vormt één van de grote uitdagingen van de standaardgebouwen. De exacte locaties zijn op voorhand niet bekend, verschillende locaties kunnen ook verschillende uitwerkingen vragen en het terrein behoort niet tot de scope van de opgave. De functionele eisen vanuit de routekaart zijn hierop aangepast. Specifieke locatie-eisen worden zoveel mogelijk op het terrein opgelost en specifieke uitgangspunten worden in het kavelpaspoort aangewezen. Zo wordt de demarcatie van de werkzaamheden duidelijk vastgelegd zodat complexe stapelingen vermeden worden.

Energie

Afhankelijkheid van externe bronnen vormt een risico in zowel de realisatie- als de exploitatiefase, waarbij netcongestie tijdens de bouw en inzetbaarheid tijdens het gebruik centraal staan. Locatiespecifieke ontwerpkeuzes, zoals de compactheid en oriëntatie van het bouwvolume, beperken de zonbelasting en het oppervlak van de gebouwschil. Hiermee wordt de energie- en materiaalvraag al aan de voorkant beperkt, met behoud van het gewenste comfortniveau.

Welzijn

In de kantoor- en lesomgeving staat het ondersteunen van de gebruiker bij de uitvoering van de kerntaken centraal. Daarnaast wil Defensie als aantrekkelijke werkgever goed zorgen voor haar personeel. Dit vraagt om een gezonde en comfortabele werkomgeving met een goed binnenklimaat en voldoende daglicht. Het gebouw faciliteert vitaliteit door aantrekkelijke werk- en ontmoetingsplekken in de werkomgeving en een inrichting die beweging stimuleert. De groene omgevingen waar Defensie vaak zit zijn vaak een visitekaartje voor de medewerkers. Zicht op flora, zowel binnen als buiten is dan ook onderdeel van de beleving van de gebruikers.

Defensie kiest bewust niet voor grote groepsruimten en een beperkte hoeveelheid aan halfopen ruimten. Deze staan op gespannen voet met de mate van concentratie (en vertrouwelijkheid) die voor de uitvoering van de hoofdtaken noodzakelijk is. Afwerkingen van vloeren, wanden en plafonds worden uitgevoerd in monotone, rustige tinten die bijdragen aan een prikkelarme en comfortabele werk- en leeromgeving.

Comfort

Voor kantoor- en lesgebouwen dient het comfortniveau aan te sluiten bij het gebruik en de bezettingsgraad. In kantoren ligt de nadruk op een stabiel en individueel beïnvloedbaar binnenklimaat dat langdurig werken ondersteunt, met goede luchtkwaliteit, beperkte geluidshinder en passende temperatuurregeling. In lesgebouwen is het comfort sterker gericht op wisselende bezetting en hoge interne warmtelasten, waarbij frisse lucht, goede ventilatie en een robuust thermisch comfort essentieel zijn voor concentratie en leerprestaties.

Doelen / Kritische Succes Factoren (KSF's)

3.2 Duurzaamheid en welzijn

Circulariteit

Het toepassen van hernieuwbare en hergebruikte materialen verlengt de levensduur van elementen en minimaliseert de hoeveelheid afval. De gestandaardiseerde maatvoering voor dit project en het toepassen van losmaakbare verbindingen dragen bij aan de circulaire ambitie. De vastgoedwaarde wordt vergroot doordat het gebouw in de toekomst kan worden aangepast voor ander gebruik.

Belangrijk voor de standaard is de toepassing op unieke randvoorwaarden per locatie, waardoor verschillende energieconcepten, klimaatsystemen en funderingsconstructies nodig zijn, elk met ander materiaalgebruik. Een robuust gebouwontwerp met voldoende ruimte in MPG-score en CO_2-uitstoot is nodig om deze verschillen op te vangen. Voor de lange termijn moet een robuust systeem worden gemaakt dat klaar is voor de toekomstige regelgeving. Zo wordt vanuit de EPBD-IV verplicht om Whole Life Cycle Carbon (WLC-GWP) te berekenen over de hele levenscyclus van het gebouw binnen grenswaardes die wettelijk verplicht gaan worden.

Natuurinclusief

Defensieterreinen vertegenwoordigen een hoge natuurwaarde. Gedurende de looptijd van de raamovereenkomst treedt wetgeving in werking die borging en versterking van deze natuurwaarden vereist en versnippering tegengaat. Het voldoen aan deze wetgeving is een strikte voorwaarde om de benodigde bouwvergunningen te verkrijgen. Dit vraagt om gerichte maatregelen in zowel het gebouw als het terrein, wat resulteert in een robuust vergunningentraject. Naast de doelsoorten uit de natuurwaardenpotentiescans van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB), vormen de drie wettelijke doelsoorten – huismus, gierzwaluw en vleermuis – een standaard onderdeel van het ontwerp.

Om de biodiversiteit, bodem- en waterkwaliteit te verhogen, versterken we de natuurwaarden via een faunavriendelijk gebouw en passende, inheemse flora. Tegelijkertijd minimaliseren we de natuurhinder en bouwt het RVB stikstof- en emissieloos. Natuurinclusiviteit is echter sterk afhankelijk van het omliggende ecologische landschap. Binnen de huidige opgave (kantoren en lesfaciliteiten) zijn de exacte locaties vooraf nog niet volledig bekend en valt het omliggende terrein grotendeels buiten de scope.

Deze complexiteit vraagt om een gezamenlijke aanpak. Binnen het ontwerp van het gebouw en de directe randzone benutten we alle ecologische mogelijkheden. In nauwe samenspraak dient de opdrachtnemer met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) te onderzoeken welke duurzaamheidsmaatregelen op het terrein kunnen worden gerealiseerd en kunnen worden verankerd in het kavelpaspoort. Dit resulteert in een integraal natuurwaardenplan. Hierbij wegen we ecologische ambities continu af tegen de operationele eisen van Defensie: natuurinclusieve maatregelen mogen het gebruik, beheer, onderhoud en het flexibiliteitsconcept van het vastgoed nooit beperken.

Klimaat

We nemen maatregelen die inspelen op het veranderende klimaat. Hierdoor zijn we beter beschermd tegen wateroverlast, hitte, droogte, brand en overstroming. De meeste klimaatrisico's zijn locatiespecifiek en vaak ook gebouwoverschrijdend. Net als bij natuurinclusie vraagt deze complexiteit om een aanpak waarbij de grenzen van wat mogelijk is in het gebouw op te zoeken. Ook wordt hier weer gevraagd om een goede afstemming met het Rijksvastgoedbedrijf over het terreinontwerp en het mitigeren van de klimaatrisico's. Denk hierbij aan het hergebruiken en bufferen van water, weren en accumuleren van warmte door middel van massa, materiaalgebruik, kleurgebruik, zonwering en mogelijkheden tot groen in of op het gebouw.

Bovenstaande thema's vanuit duurzaamheid zijn conform de Routekaart Defensie verwerkt als eisen in de Vraagspecificatie. Deze worden niet verder uitgewerkt in uitgangspunten in hoofdstuk 3. Bij het verwerken van deze eisen zijn tevens de leerlessen met betrekking tot het inkopen van een industrieel bouwconcept zonder nog bekende locaties verwerkt.

Gebouwen dragen bij aan een gezonde leefomgeving

3.3 Ruimtelijke inpassing en representatie

Inpassing en verbinding

Het gebouw is ruimtelijk optimaal ingepast in, en verbonden met de omgeving. Hierbij is nadrukkelijk rekening gehouden met de lokale uitstraling, het cultureel erfgoed en de bestaande ruimtelijke hoofdstructuren.

Het kantoor- en lesgebouw ligt bij voorkeur nabij de centrale voorzieningen van de Defensiebasis, deze centrale zone functioneert bij voorkeur als een: autoluw, landschappelijk hoogwaardig ingericht en via een logisch netwerk voor langzaam verkeer optimaal verbonden met de legerings- en sportvoorzieningen. *N.B. de terreininrichting valt buiten de scope van deze opgave.*

Voorkomen van achterkantsituaties

Het gebouw is alzijdig ontworpen. Daaronder verstaan we dat het gebouw rondom als één geheel is ontworpen, met een eenduidige uitstraling, waarbij iedere zijde reageert op de specifieke omgeving. Aaneengesloten dichte gevelvlakken op maaiveldniveau en zogenaamde dode plinten worden zoveel mogelijk voorkomen. Om verrommeling te voorkomen, worden logistieke en technische voorzieningen die onderdeel zijn van de opgave integraal in het ontwerp opgenomen. Dit geldt onder andere voor vluchttrappen, bergingen en installatietechnische componenten.

Identiteit en representatie

Het gebouw is herkenbaar als Defensievastgoed en draagt bij aan de identiteit van de organisatie. Dit komt tot uiting in een heldere en robuuste vormgeving en in de zorgvuldige selectie en toepassing van materialen. Een goede balans tussen functionaliteit, representativiteit en beleving staat hierbij centraal.

In het interieur wordt ruimte gereserveerd voor identiteitsdragers, zoals emblemen en historische objecten. Deze voorzieningen moeten eenvoudig aanpasbaar zijn bij wisselingen van gebruikersgroepen. Bij grotere gebouwen met meerdere gebruikers kunnen ook de verschillende pantry's een geschikte plek vormen voor ontmoeting en voor de uiting van de Defensie- of groepsidentiteit.

Vormgeving en gastvrijheid

Het gebouw sluit stedenbouwkundig en landschappelijk naadloos aan op de omgeving. Het vormt een herkenbaar ensemble met het omliggende vastgoed. Een les- en kantoorgebouw is benaderbaar en gastvrij en nodigt uit tot ontmoeting en kennisdeling. Dit wordt onder meer bereikt door:

Massa

Het gebouw is robuust en staat stevig op de grond, elementen hebben diepte doordat materialen de hoek om gaan. Materiaalkeuzes passen bij de beleveniswereld van Defensie.

De menselijke maat

Het gebouwvolume is compact en de schaal sluit aan bij de beleving van de gebruiker.

Sterke binnen-buitenrelaties

Visuele en fysieke verbindingen tussen het interieur en de omliggende locatie versterken de relatie met de omgeving.

Gemeenschappelijke ruimten

Er is voldoende ruimte voor gemeenschappelijke voorzieningen, met een passende inrichting voor informeel verblijf en ontmoeting.

Strategische positionering van verkeersruimten

De hoofdentree, trappenhuizen en verkeersruimten worden strategisch gepositioneerd en dragen daarmee bij aan de kwaliteit en oriëntatie binnen het gebouw.

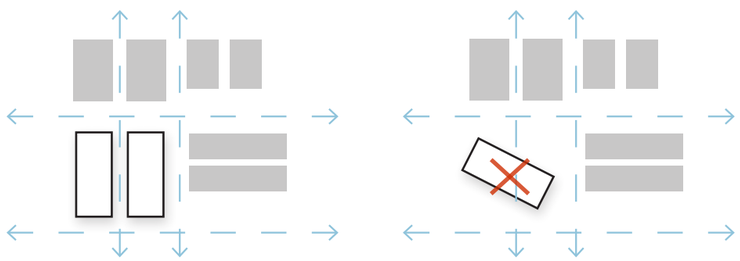

De oriëntatie van het gebouw sluit aan op de omliggende structuur

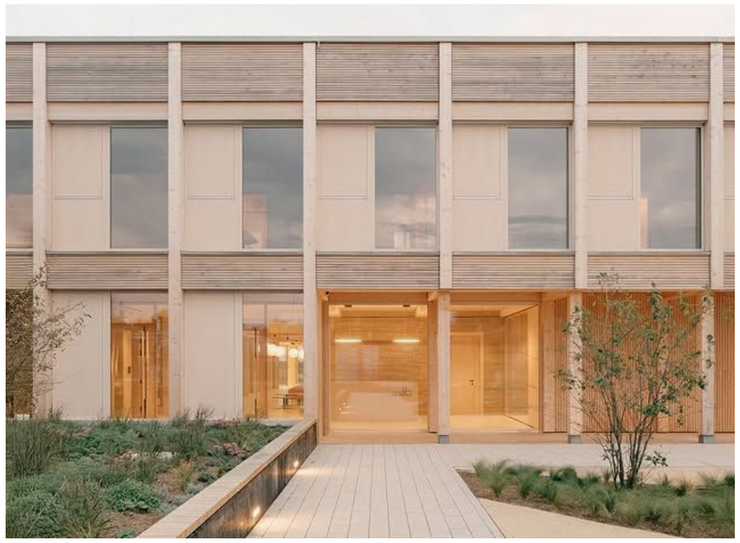

Het gebouw sluit stedenbouwkundig en landschappelijk naadloos aan op de omgeving

Aaneengesloten dichte gevelvlakken op maaiveldniveau en zogenaamde dode plinten worden zoveel mogelijk voorkomen

4. Uitgangspunten gebouwgeneriek

In dit hoofdstuk worden de Kritische Succes Factoren uit Hoofdstuk 3 verder uitgewerkt tot gebouwgenerieke uitgangspunten, die als basis dienen voor het gehele gebouw. In Hoofdstuk 5, waar de gebieden en ruimten verder worden uitgewerkt, zijn specifieke uitgangspunten voor de gebouwgebieden en individuele bouwstenen geformuleerd. Deze vormen een aanvulling op de gebouwgenerieke uitgangspunten uit dit hoofdstuk.

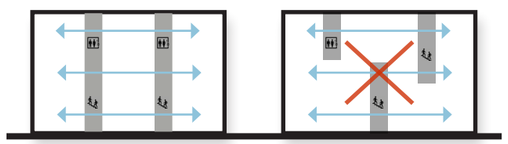

Stijgpunten zorgen voor logische routes en overzicht in het gebouw

Het gebouw heeft een robuuste drager met een generieke maatvoering die past bij de verschillende bouwstenen

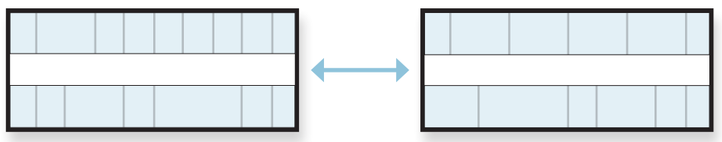

Het gebouw heeft vrij-indeelbare vloeren die geschikt zijn voor de verschillende bouwstenen

Robuuste materialen, standaard afmetingen

Overzichtelijke verkeersruimte met visuele verbindingen en een rustige plafondstructuur

4.1 Functionaliteit en adaptiviteit

Functionaliteit

De kantoor- en lesomgeving ondersteunt de dagelijkse werkzaamheden, opleidingen en trainingen van Defensie en biedt ruimte aan verschillende werk- en leeractiviteiten. De omgeving is flexibel en logisch georganiseerd, zodat ruimten en functies optimaal kunnen worden benut en eenvoudig kunnen inspelen op veranderend gebruik.

Logische gebouwopzet en zonering

- Het kantoor- en lesgebouw is efficiënt door:
  - het faciliteren van flexibel werken (delen van werkplekken)
  - hybride werken (buiten kantoor werken)
  - het geschikt en toegankelijk maken van sporadisch gebruikte ruimten voor andere functies
- Ruimtes zijn obstakelvrij en geschikt voor meerdere functies en indelingen dankzij standaardafmetingen.
- Gebouwindelingen volgen het relatieschema's uit hoofdstuk 2 ten behoeve van logische, overzichtelijke en korte looproutes.
- De diversiteit aan leer-, werk-, overleg- en ontmoetingsplekken draagt bij aan een inspirerende leer- en werkomgeving waar gebruikers elkaar gemakkelijk vinden, nieuws en kennis uitwisselen en kunnen (samen) werken.
- Ondersteunende functies in het werk- en onderwijsgebied zijn geclusterd. Denk hierbij aan de combinatie van een pantry met ontmoetingsplekken, printerruimte, bergingen, lockers, archiefkasten en/of garderobefunctie.
- Het ontwerp zorgt voor een open en overzichtelijke structuur, zodat studenten en/of medewerkers snel kunnen waarnemen wie waar aanwezig is en de drempel voor ad-hoc contact laag is.
- Binnenwanden van kantoor-, overleg- en lesruimten zijn aan de zijde van verkeersruimten uitgevoerd als glazen binnenwanden ten behoeve van daglicht. Ter ondersteuning van de concentratie worden deze afgewerkt met translucente privacyscreens tussen 900 en 1.600 mm.
- Ruimten zijn geschikt voor indelingen waarbij leer- en werkplekken haaks op de gevel zijn geprojecteerd.
- Voorzieningen zoals schermen, jashaken en whiteboards zijn gepositioneerd aan de zijden van de binnenwanden haaks op de gevel en vormen geen obstakel voor de gevel en/of gangwand.
- Ruimtereserveringen voor meubilair en bewegingsruimte voldoen minimaal aan de uitgangspunten voor 'bewegingsruimte om werktafel – cf. NEN 1824'.
- Kantoor-, overleg- en lesruimten hebben een vrije hoogte van minimaal 2.800mm, ten behoeve van een goede luchtkwaliteit, ruimtelijkheid en de mogelijke uitwisseling van verschillende ruimtefuncties.
- Verkeersruimten hebben een minimale vrije hoogte van 2.600mm
- Vloerafwerkingen zijn geschikt voor intensief gebruik.

Adaptiviteit

Scheiding tussen drager en inbouw

Volgens de vastgoedstrategie van Defensie is het van belang dat er flexibele faciliteiten en werkomgevingen komen die inspelen op veranderende behoeften en wensen. Om dit te realiseren vragen we een gebouw dat wordt ontworpen en gerealiseerd als een toekomstbestendige, circulaire structuur op basis van de principes van de Layers of Brand. Het Layers-concept van Stewart Brand beschrijft hoe een gebouw is opgebouwd uit verschillende lagen, die elk een eigen functie en levensduur hebben. Hierbij wordt onder andere onderscheid gemaakt in de constructie, de gebouwschil, de installaties, de inbouw en het interieur.

Deze lagen veranderen niet allemaal in hetzelfde tempo: de locatie en constructie blijven vaak tientallen jaren hetzelfde, terwijl installaties, ruimtes en inrichting vaker worden aangepast. Het uitgangspunt is dat een gebouw zo wordt ontworpen dat deze verschillende lagen zo veel mogelijk onafhankelijk van elkaar kunnen veranderen. Dit maakt het mogelijk om de indeling te veranderen, zonder dat dit grote gevolgen heeft voor de constructie. Op deze manier kan een gebouw meegroeien met veranderende behoeften en omstandigheden.

Voor kantoor- en lesgebouwen wordt een duidelijke scheiding gehanteerd in materialisering, losmaakbaarheid en esthetiek tussen de 'drager' en de 'flexibele inbouw'. Onder de 'drager' vallen bouwdelen als de hoofddraagconstructie, trappenhuizen, verkeersruimten, de entree, sanitaire ruimten, liften, installatietechnische schachten en installatietechnische hoofdtracé's. Onder de 'flexibele inbouw' verstaan we de inbouw en inrichting.

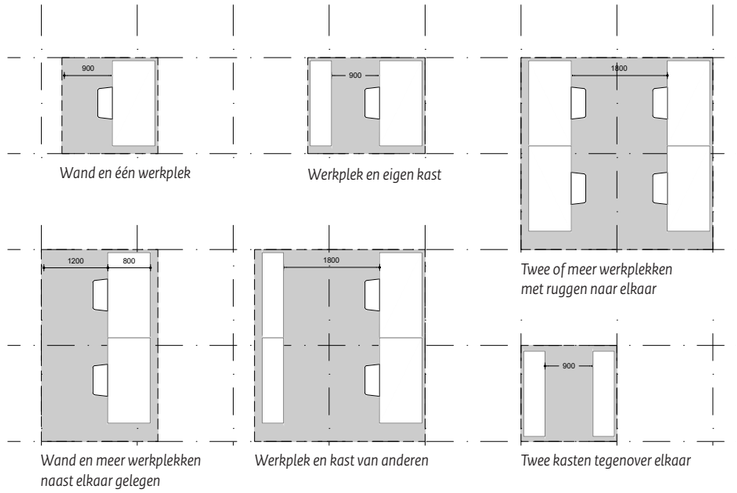

Schematische tekening van de bewegingsruimte om werktafel cf NEN 1824

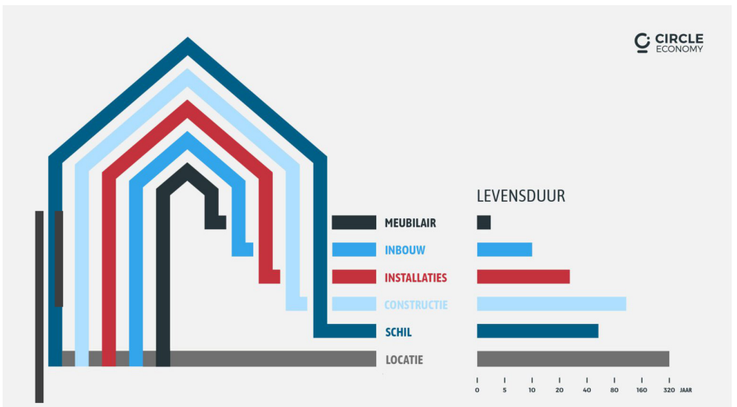

Scheiding van lagen met een lange en korte levensduur, robuuste drager en remontabele inbouw

4.1 Functionaliteit en adaptiviteit

Gebouwstructuur

- De ruimtelijke bouwdelen van 'de drager' worden uitgevoerd in robuuste, onderhoudsarme materialen die zijn ontworpen voor langdurig intensief gebruik.
- Bij de afwerkingen van 'de drager' wordt extra aandacht besteed aan de representativiteit. Zo zijn de verblijfs- en verkeersruimtes die vallen onder de 'drager' afgewerkt met tijdloze, robuuste en onderhoudsarme vloer-, wand- en plafondafwerkingen.
- Positionering van vaste stijgpunten zorgen voor logische routes en voor overzicht in het gebouw.
- De bouwdelen van 'de flexibele inbouw' zijn industrieel vervaardigd en droog gemonteerd.
- Gevels, vloeren en plafonds zijn voorbereid op het verplaatsen van binnenwanden en binnendeuren, zodanig dat het gebouw geschikt is voor de ruimtelijke en klimatologische behoefte van nu en in de toekomst.
- Eventuele verlaagde systeemplafonds en/of vrijhangende eilanden zijn herhaaldelijk en door middel van courant gereedschap uitneembaar zonder beschadiging. Ophangconstructies zijn verdekt/uit het zicht.

Installaties en gebouwtechniek

- Installatietechnische tracés zijn toekomstbestendig en ondersteunen de vrije-indeelbaarheid van de vloervelden.
- Inbouw en het installatieconcept sluiten naadloos op elkaar aan. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een modulair grid van vloerpotten en/of stekkerbare binnenwanden waarvan de elektra- en ICT-aansluitpunten bij het verplaatsen van de wand laagdrempelig kunnen worden af- en aangesloten.
- Het ontwerp voorziet in een robuust adaptatieconcept waarin het verplaatsen van binnenwanden mogelijk is zonder:
  - Het verplaatsen van drukschotten met installatietechnische doorvoeren.
  - Aanvullende voorzieningen in de (dek)vloer.
  - Afwijkingen van gestelde eisen aan akoestiek en/of klimaat.
- Verlichtingsarmaturen worden op alle bouwlagen op gelijke afstand en in gelijke richting geplaatst ten behoeve van de vrije-indeelbaarheid.

Gevelsysteem

- De gevel is modulair en faciliteert ruimtelijke wisselingen zonder aanpassingen aan de gevel ten behoeve van daglicht en (spui)ventilatie. De daglichteisen aan de werkplekken zullen hierin maatgevend zijn.
- Het gevelbeeld is rustig en repetitief. Het gevelsysteem voorziet in gesloten, gesloten ventilerend, beglaasde en te openen delen. Hiermee kunnen alle gebouwfuncties van een passende gevel worden voorzien.
- De gevel is voor de eerste 4,0m boven maaiveld niet opklimbaar. Regenpijpen, waterslagen en ander horizontaal reliëf dient in deze zone te worden voorkomen.

Onderhoudbaarheid en vervangbaarheid

- Materialen en detailleringen zijn onderhoudsarm. Materiaaldegradatie of versnelde esthetische en structurele veroudering wordt voorkomen.
- Bij de materiaalkeuze en detaillering is er aandacht voor het voorkomen van vervuiling, evenals voor de schoonmaakbaarheid en vervangbaarheid.
- Voorzieningen worden zoveel mogelijk ingebouwd waar mogelijk en voorzien van blinde bevestiging, om beschadiging en vuilophoping te voorkomen.
- Het ontwerp voorziet in passende oplossingen voor het repareren van achterblijvende materialen na het aanpassen van ruimtelijke indelingen, zoals het vervangen, repareren of aanhelen van schroefgaten en het herstellen van kleurverschillen.

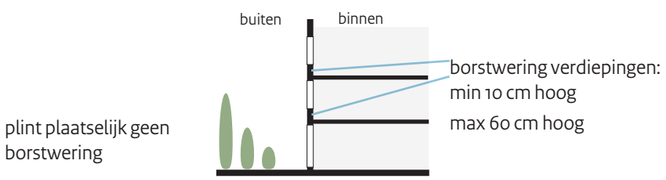

Beperk de hoogte van borstweringen voor visuele verbinding met buiten

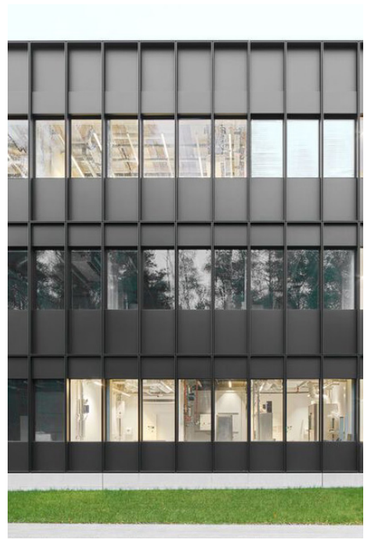

De modulaire gevelritmiek is afgestemd op de ruimtelijke bouwstenen.

Daglicht draagt bij aan de beleving van de omgeving, tijd en seizoenen

4.2 Ruimtelijke inpassing en representatie

Ruimtelijke inpassing en representatie

Positionering en ruimtelijke inpassing

- Het kantoor- en lesgebouw wordt zorgvuldig ingepast in de stedenbouwkundige en landschappelijke context en sluit aan op de ruimtelijke structuur en beeldkwaliteit van de Defensiebasis.
- Het gebouw oogt als één robuust en krachtig volume dat stevig op het maaiveld staat.
- Het gebouw is alzijdig georiënteerd en reageert in alle windrichtingen op zijn omgeving, het landschap en het klimaat.
- Het gebouw telt minimaal twee bouwlagen ten behoeve van een compact ruimtegebruik en maximaal zes bouwlagen ten behoeve van een passende aansluiting op het overige Defensievastgoed. .
- Logistieke en technische voorzieningen worden integraal in het ontwerp en binnen de gebouwschil opgenomen om verrommeling rondom het gebouw te voorkomen.
- Technische installaties worden volledig in de gebouwmassa geïntegreerd of op het dak achter hoogwaardige bekleding geplaatst. In dat laatste geval onzichtbaar blijvend onder een hoek van maximaal 20° vanaf de dakrand of minimaal 4,0m vanaf de dakrand, zodat deze vanaf het maaiveld beperkt zichtbaar zijn.
- Alle zichtbare installatietechnische componenten en bewegwijzering in of tegen plafonds en wanden worden op één strakke, doorlopende lijn, op vaste afstanden en op een vaste, uniforme hoogte gemonteerd.
- Onnodige installatietechnische doorvoeren door de gevel worden voorkomen, zo wordt de noodverlichting ter plaatse van in- en uitgangen aan de binnenzijde gemonteerd.
- Om beschadigingen en vervuiling te voorkomen wordt een eventuele bliksembeveiliging of aarding, inclusief de doorkoppeling van staalconstructies, wordt volledig uit het zicht uitgevoerd.
- Veiligheidsvoorzieningen voor werken op hoogte zijn integraal onderdeel van de beeldkwaliteit van het gebouw of vanaf maaiveld in geen geval zichtbaar.
- Om het beperkte beschikbare dakoppervlak vanuit V&G volledig te kunnen gebruiken, wordt voorzien in een doorlopende gevel als verhoogde dakrand t.b.v. valbeveiliging.

- Installatietechnische componenten en roosters zijn integraal onderdeel van het interieurontwerp en de vormgeving en materialisatie van de gevel. Deze worden bij voorkeur, in onderstaande volgorde, uitgevoerd:
  - Uit het zicht;
  - Ingebouwd en uitgevoerd in kleur en/of materiaal van de naastgelegen afwerking;
  - Als opbouw uitgevoerd in kleur en/of materiaal van de achterliggende afwerking.

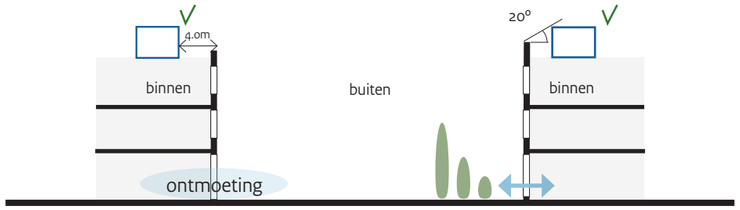

Ontmoeting in de plint en verbinding met de buitenruimte

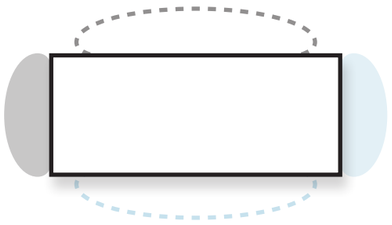

Een alzijdig gebouw, reageert in alle windrichtingen op zijn omgeving

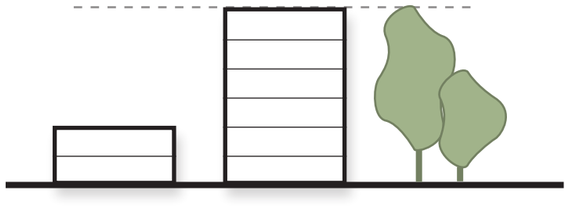

Aantal bouwlagen tussen de 2-6, bouwhoogte blijft bij voorkeur onder de boomkruinen

Helder en robuust gebouwvolume met een zorgvuldige beëindiging

Alzijdig georiënteerd gebouw passend binnen de stedelijke context

4.2 Ruimtelijke inpassing en representatie

Identiteit en toegankelijkheid

- Het gebouw is herkenbaar als Defensievastgoed en draagt bij aan de identiteit van Defensie en het gehuisveste Defensieonderdeel.
- Het gebouw vormt een herkenbaar ensemble met het omliggende vastgoed door in vorm, materiaalgebruik en detaillering aan te sluiten op de overkoepelende beeldkwaliteit van de Defensiebasis.
- In het interieur worden elementen als wanden/meubels ingezet voor identiteitsdragers, zoals emblemen en historische objecten. Deze voorzieningen zijn eenvoudig aanpasbaar bij wisselingen van gebruikersgroepen.
- Het kleurgebruik binnen en buiten is terughoudend, locatiespecifiek en ondergeschikt aan de uitstraling van de Defensiebasis als geheel.
- Functionele buitenelementen, zoals het bellentableau en de brievenbus, zijn integraal onderdeel van het gevelontwerp.
- Naast een functioneel gebouwnummer is ruimte in de gevel nabij de entree voor een beeldmerk ten behoeve van oriëntatie/herkenbaarheid een pré.

Geïntegreerd in het ontwerp

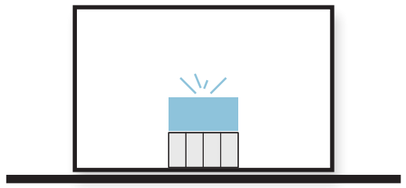

Geïntegreerd in de gevel

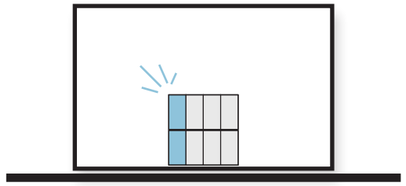

Geïntegreerd in de entree pui

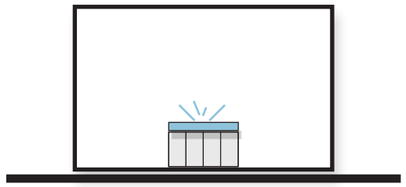

Geïntegreerd in de luifel

Beeldmerk en of gebouwnummer is onderdeel van het gebouwontwerp

Gebruikersidentiteit of gebouwnummer is zichtbaar bij de entree en/of bij de pantry's ten behoeve van oriëntatie en herkenbaarheid

Het gebouw voegt zich zorgvuldig naar het omliggende landschap van de Defensielocatie

4.2 Ruimtelijke inpassing en representatie

Gevelontwerp

- De dakrand en/of de laatste bouwlaag vormen een ontworpen en zorgvuldige beëindiging van het gebouw.
- Het gebouw heeft een benaderbare en gastvrije uitstraling en nodigt uit tot ontmoeting en kennisdeling, zonder afbreuk te doen aan bescherming- en beveiligingseisen.
- Dichte gevelvlakken op maaiveldniveau en zogenaamde dode plinten worden zo veel als mogelijk voorkomen.
- In de gevel is een duidelijke driedeling leesbaar tussen plint, verdiepingen en dakverdieping. Deze onderdelen zijn als onderdeel van dezelfde familie vormgegeven en gematerialiseerd.
- De gevel heeft een leesbare geleding met orde en regelmaat
- Hoekoplossingen zijn geïntegreerd in het maatsysteem van de gevel.
- Materialen passen bij de wereld van Defensie, ze zijn robuust, innovatief, duurzaam en doelmatig.
- Materialen hebben massa en diepte, ze gaan de hoek om op zowel gebouw als detailniveau.
- Stapelingen van verschillende materialen als afwerklatten, lekdorpels en dergelijke worden zoveel als mogelijk voorkomen.
- Er wordt voorzien in een rustig gevelbeeld. Zo worden beglaasde geveldelen visueel niet onderverdeeld, zijn behuizingen, geleiders en rails van bijvoorbeeld zonwering in aanzicht onzichtbaar, wordt de kleur van buitenzonwering visueel afgestemd op de kleur van de gevel en de kleur van binnenzonwering voor beglaasde delen (zoals screens) is afgestemd op de beglaasde geveldelen.
- Het geheel van materialen en afwerkingen in het is neutraal en vrij van grote contrasten en hinderlijke reflecties.
- Afwerkingen kunnen tegen een stootje, de kleur is door en door waardoor beschadigingen beperkt zichtbaar en niet storend zijn.
- De ritmiek van gevel, binnenwanden en plafonds is op elkaar afgestemd.

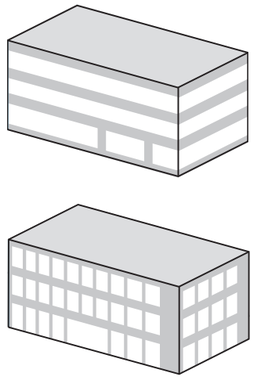

Hoekoplossingen zijn geïntegreerd in het maatsysteem van de gevel

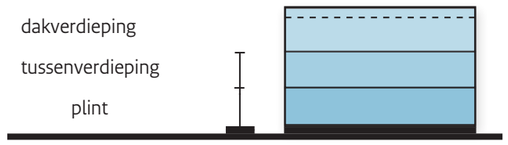

Driedeling gevel, plint visueel hoger dan tussenverdieping.

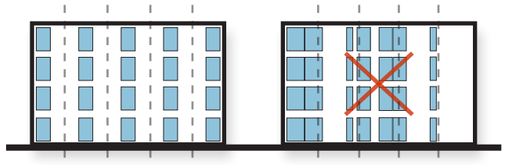

De gevel heeft een leesbare geleding met orde, regelmaat. Hoekenoplossingen zijn geïntegreerd in het maatsysteem van de gevel

Orthogonale gevelritmiek, orde, regelmaat, rustig gevelbeeld

4.2 Ruimtelijke inpassing en representatie

Vormgeving en gastvrijheid

- Visuele en fysieke verbindingen tussen het interieur en de omliggende Defensiebasis versterken de relatie met de omgeving.
- De schaal, maatvoering en detaillering sluiten aan bij de menselijke maat en de beleving van de gebruiker.
- Materialen en afwerkingen vormen een harmonieus geheel en houden rekening met de verschillende indelingsscenario's en functies.
- Detaillering, afwerkingen zijn gericht op een rustig en samenhangend beeld, zo worden bijvoorbeeld deelnaden van wand-, vloer- en plafondafwerkingen repetitief en uitgelijnd uitgevoerd.
- Verkeersruimten zijn overzichtelijk en stralen rust uit. Zij vormen visuele verbindingen tussen binnen en buiten, tussen verdiepingen en met gemeenschappelijke ruimten.
- Compartimentsdeuren in verkeersruimten vormen geen fysiek of visueel obstakel en worden vlak met de wandafwerking uitgevoerd en op kleefmagneet gehouden.
- Er is voldoende ruimte voor gemeenschappelijke voorzieningen, met een passende inrichting voor informeel verblijf en ontmoeting.
- Trappenhuizen worden binnen de thermische schil en in het gebouwvolume opgelost, zodat deze dagelijks comfortabel en veilig bruikbaar zijn en het aantal gebouwtoegangen in de buitengevel wordt beperkt.
- Ontmoeting, verbinding en daglicht zijn belangrijke thema's die ondersteund worden door een slim en integraal gebouwconcept.

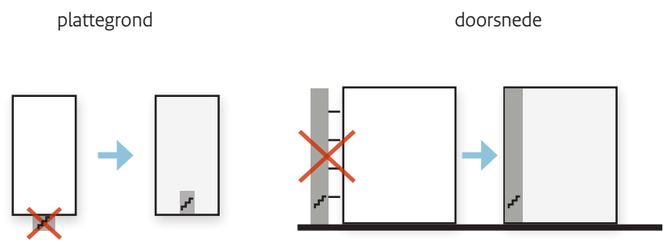

Trappenhuizen worden in het gebouwvolume opgenomen

Ontmoeting, verbinding en daglicht zijn belangrijke thema's die ondersteund worden door een slim en integraal gebouwconcept.

5. Uitgangspunten gebied en ruimteniveau

In dit hoofdstuk vindt een verdere uitwerking plaats van de Kritische Succes Factoren uit hoofdstuk 2 naar gebied- en ruimtespecifieke uitgangspunten. De verschillende gebieden en ruimten vormen samen een flexibele standaard. Bij de uitwerking van de gebieden en ruimten worden soms ook specifieke uitgangspunten voor de bouwsteen geformuleerd. Deze vormen een aanvulling op deze gebouwgenerieke uitgangspunten.

Open en overzichtelijke structuur en ruimte voor verschillende werk- en leeractiviteiten

Daglicht, zichtrelaties, contact met buiten en een prettige inrichting dragen bij aan het welzijn en functioneren van de gebruiker

5.1 Werkplekgebied

Het werkplekgebied biedt een diversiteit aan werkplekken, overlegplekken en ondersteunende functies. Het gebied hoeft in het algemeen niet centraal te liggen. Multifunctionele ruimten en aanlandplekken worden echter zó gepositioneerd dat ze centraal bereikbaar zijn, zonder de rust in het werkgebied te verstoren.

Kantoorruimten

De kantoorwerkplekken bestaan uit een diversiteit aan werkplekken die niet persoonsgebonden zijn, ook wel flexibele werkplekken genoemd. Er is een mix van werkplekken beschikbaar, zodat er voor diverse werkzaamheden zoals individueel werk, teamwerk, flex- en concentratiewerk een plek te vinden is in zowel een open als gesloten werkomgeving. De werkomgeving past binnen de ‘rustzone’ en heeft een meer omsloten karakter. De werkplekken zijn integraal toegankelijk en ondersteunen de verschillende werkvoorkeuren.

Werkplekken worden onderscheiden op basis van de volgende kenmerken:

- Open karakter: draagt bij aan oriëntatie, zichtbaarheid, sociale interactie en de cohesie van een groep.
- Omsloten karakter: draagt bij aan audiovisuele privacy zonder dat oriëntatie en zichtbaarheid daar onder lijden.

Overlegruimten

Overlegplekken in het kantoor- en lesgebouw faciliteren ontmoeting, verbinding, kennisdeling en efficiënte samenwerking. Binnen het werkplekgebied zijn open en omsloten overlegruimten aanwezig. Mits het gebouw is uitgerust met een vergadergebied kan hier ook naar worden uitgeweken. Overlegplekken tellen mee als halve werkplek.

Er is een diversiteit aan overlegplekken, waaronder 1-persoonsruimtes voor online overleg, confidentiële ruimtes en open of omsloten ruimten voor meerdere personen. Overlegplekken worden als separate ruimten gerealiseerd en niet gecombineerd met werkplekken, zodat ze voor iedereen toegankelijk zijn. Daarnaast zijn ze als aanlandplekken beschikbaar voor kortstondig werken met een eigen device, bijvoorbeeld tussen overleggen door.

Flexibele werkplek met daglicht en zicht op de omgeving

Het werkplekgebied biedt een diversiteit aan werkplekken

Open en omsloten overlegruimten

Het geheel van materialen en afwerkingen is harmonieus

5.2 Onderwijsgebied

Onderwijsgebied

Ruimtelijke kwaliteit en structuur

Een onderwijsgebouw is ruimtelijk uitnodigend. Zowel grote groepen als individuen vinden intuïtief snel hun weg door de onderwijsfaciliteiten. Naarmate men dieper in het gebouw komt, neemt de schaal van het ontmoeten af en stijgt de rust ten dienste van het leerproces. Onderwijsgebouwen onderscheiden zich onder andere door hun locatie en de beoogde doelgroep.

Het binden en boeien van cursisten en het tijd- en plaatsonafhankelijk kunnen leren zijn hierbij belangrijke sleutelbegrippen. Dankzij een aanbod van verschillende, flexibel in te richten leslokalen kan de opleider altijd de opstelling kiezen die het beste past bij de lesvorm. Binnen een lessenserie heeft de opleider de vrijheid om de les aan te passen aan de behoeften van de groep en werkvormen naar eigen inzicht in te zetten. Om deze variatie te faciliteren, voorziet de standaard in bouwstenen voor verschillende typen onderwijsruimten.

Flexibel indeelbare zones aan de gevel, gecombineerd met strategisch geplaatste ondersteunende ruimtes, zorgen voor een goede mix van arbo les- en werkplekken, flexplekken, overlegplekken, pantry's en bergingen voor onderwijsleermiddelen en meubilair. De exacte behoefte aan bergruimte wordt projectspecifiek bepaald.

Zowel grotere groepen als individuen vinden snel hun weg

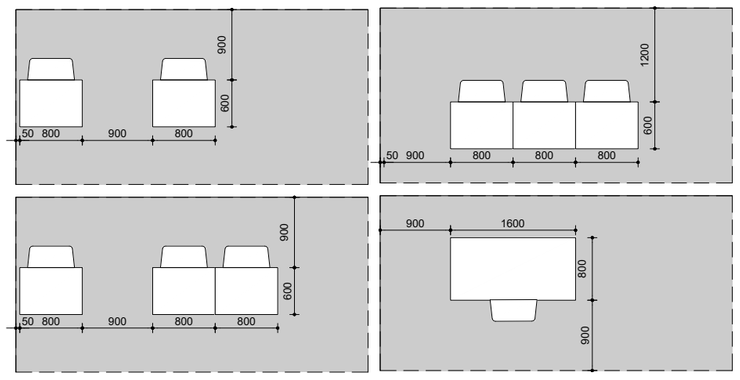

Schematische bewegingsruimte rond werktafels voor het onderwijsgebied

Een toegankelijke omgeving die samenwerking stimuleert

5.2 Onderwijsgebied

Plenair klaslokaal 20-personen
Het lokaal leent zich voor een diversiteit aan lesopstellingen, zoals een theateropstelling, een open carré, een kringopstelling en een opstelling voor groepswerk. Een lesopstelling moet het groepsleren ondersteunen waarbij de docent zowel voor als tussen de cursisten kan staan. Het lokaal is uitgerust voor situaties waarbij een deel van de cursisten fysiek in het lokaal zit en een deel virtueel (online) de les volgt. Dit vraagt om aanvullende AV-aansluitingen, welke strategisch gepositioneerd worden. Ook is het voor praktijkgerichte lessen belang dat er voldoende wandcontactdozen en datapunten in de ruimte aanwezig zijn om de virtuele lessen mogelijk te maken.

Plenair klaslokaal 40-personen
Het plenaire 40-persoons lokaal is bedoeld voor grootschalig, klassikaal onderwijs waarbij een docent gelijktijdig een grote groep cursisten instrueert. De opstelling ondersteunt een duidelijke en geconcentreerde vorm van kennisoverdracht.

Syndicaatruimte
In een syndicaatruimte staat het groepsleren centraal. Hier wordt in groepsgroottes van vier tot acht personen samengewerkt aan een opdracht. Er zijn drie typen syndicaatruimten waarvan het gebruik grotendeels bepaald wordt door de losse inrichting (levering Defensie):
1.Syndicaatruimte | informeel
2.Syndicaatruimte | formeel
3.Syndicaatruimte | (in)formeel (combinatie van bovenstaande)

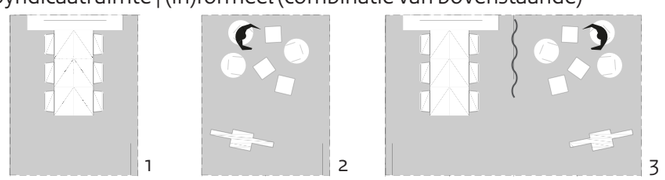

Schematische indeling van de drie typen syndicaatruimten

Virtuele onderwijsruimte
In een virtuele onderwijsruimte is geen enkele leerling aanwezig. De ruimte is geschikt voor 2 personen: een docent en een eventuele assistent. Vanuit deze ruimte zijn lessen te streamen of op te nemen.

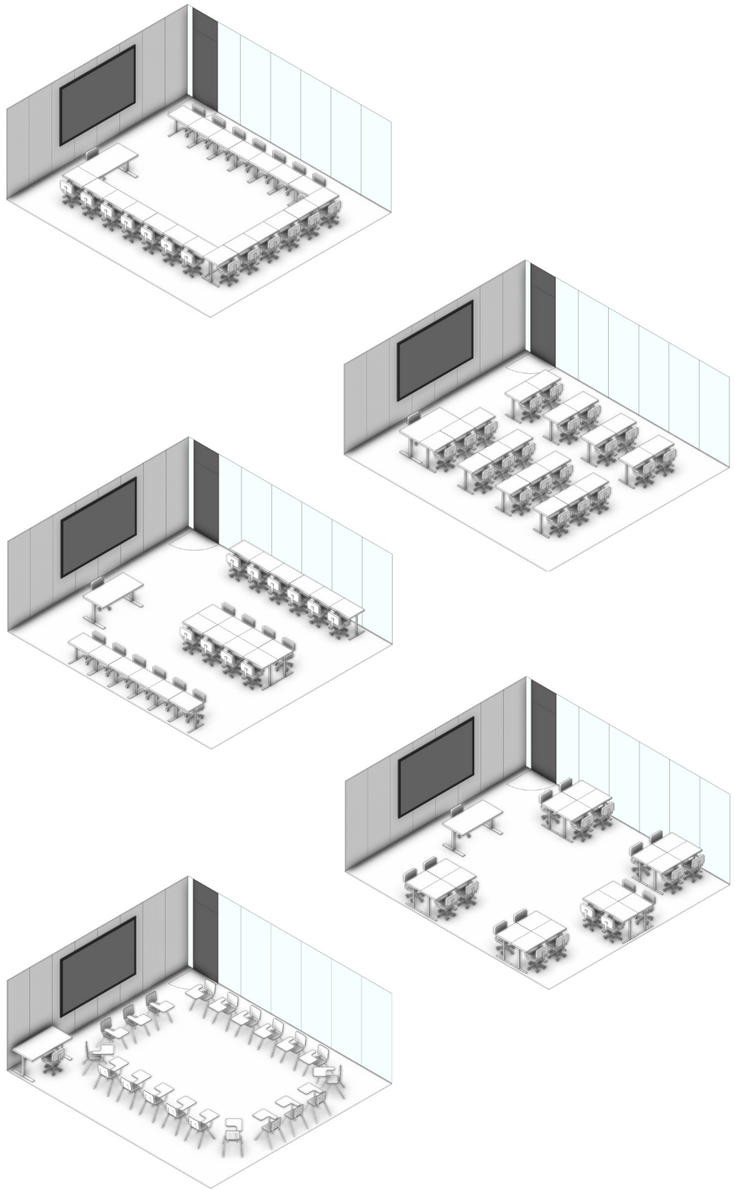

Indelingsvarianten van het plenaire klaslokaal voor 20 personen

Ritmiek van gevel, binnenwanden en plafonds zijn op elkaar afgestemd

Materialen worden zo veel als mogelijk in hun natuurlijke staat toegepast

5.2 Onderwijsgebied

Studiegebied

Het studiegebied komt voor in de onderwijsomgeving. Dit gebied is bedoeld voor het informeel leren in een huiselijke, comfortabele setting. Studenten kiezen zelf hoe, waar en wanneer zij willen studeren en of zij dat individueel doen of samen met anderen.

In het studiegebied kunnen diverse bouwstenen voorkomen, zoals:

- open, vrij-indeelbare ruimte waar geconcentreerd kan worden gewerkt door 1 of meerdere personen.
- afgesloten ruimten om individueel te studeren, of online lessen te volgen;
- afgesloten ruimten (vergelijkbaar aan syndicaatruimten) om in een groepje online lessen te volgen of voor groepsleren;
- intranet (E-learning) sta werkplekken;
- pantryvoorziening;
- print-/kopieervoorziening;
- loungeplekken.

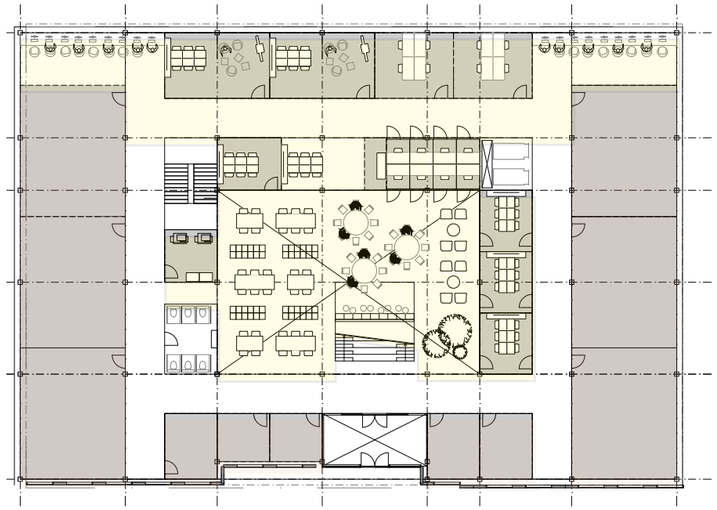

Voorbeeld studieplein in gebouwtypologie met atrium

Het studiegebied gebied is bedoeld voor het informeel leren in een huiselijke, comfortabele setting

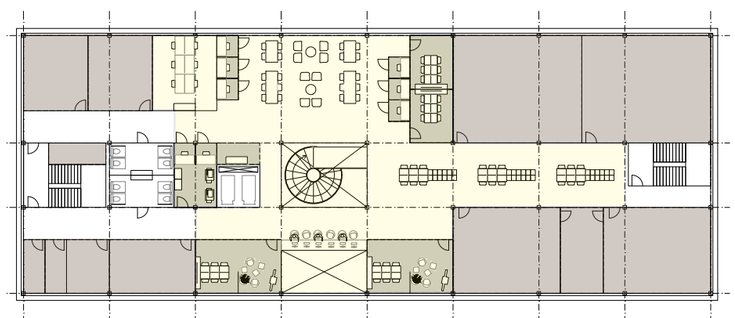

Voorbeeld studieplein in de lineaire gebouwtypologie

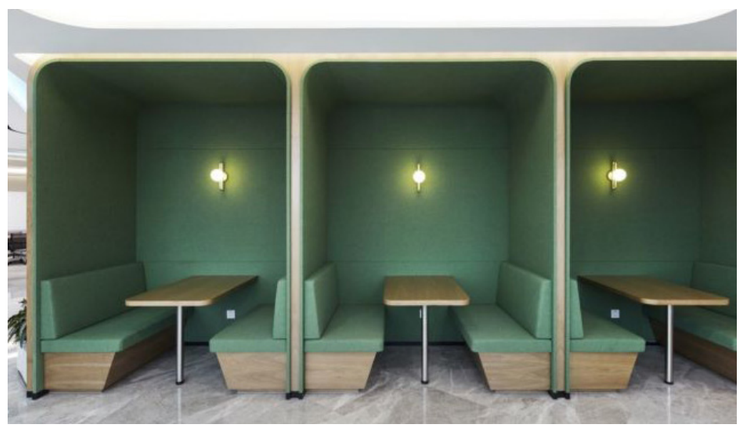

Referentiebeelden van open- en omsloten studieplekken voor individueel en geconcentreerd werken

5.3 Entreegebied

exterieur
De hoofdentree en de direct daaraan gerelateerde buitenruimte (inrichting buitenruimte valt buiten de scope van deze opdracht) vormen samen het externe entreegebied. De hoofdentree dient duidelijk herkenbaar, vindbaar en representatief te zijn en vormt voor de gebruiker het primaire oriëntatiepunt vanuit de buitenruimte. De entree dient representatief te worden vormgegeven in relatie tot de schaal van het kantoor- of lesgebouw. De entree is duidelijk herkenbaar door verbijzonderingen in de gevel en staat in verhouding tot de gebouwmassa. Transparantie in de gevel van de hoofdentree versterkt de relatie tussen binnen en buiten en zorgt voor daglichttoetreding in het entreegebied.

interieur
De ruimtes gerelateerd aan de hoofdentree vormen samen het interne entreegebied. Afhankelijk van de schaal van het kantoor- of lesgebouw bestaat het entreegebied uit een tourniquet of tochtportaal, een wachtplek of lobby en eventueel een receptie en/of coffee corner met een informele zitgelegenheid. Het entreegebied dient een uitnodigende en representatieve uitstraling te hebben passend bij het profiel van de gebruiker en schaal van het gebouw, met ruimte en voorzieningen voor de identiteit van de gebruiker.

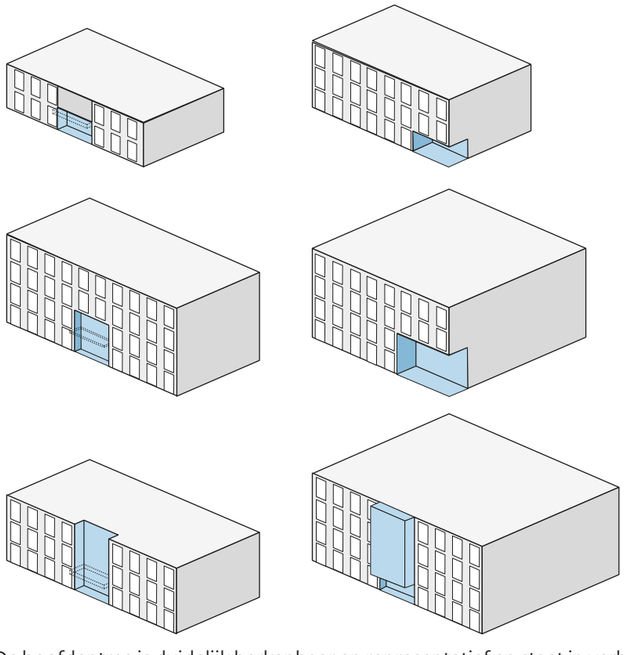

De hoofdentree is duidelijk herkenbaar en representatief en staat in verhouding tot de gebouwmassa

De hoofdentree is duidelijk herkenbaar en representatief en staat in verhouding tot de gebouwmassa

De hoofdentree is duidelijk vindbaar door verbijzondering in de gevel

5.4 Vitaliteitsgebied

De grotere kantoren kunnen beschikken over een vitaliteitsgebied. Dit is een plek om tot rust te komen en weer op te laden. Het gebied omvat onder andere een voorruimte, een stilteruimte, een kolfruimte en een rustruimte. Het aantal aangewezen VTE in het kantoorgebouw of op de kazerne of vliegbasis als geheel is van invloed op de hoeveelheid ruimten die aangeboden wordt. Het vitaliteitsgebied is centraal gelegen, maar ligt in een rustige zone, buiten de primaire verkeersstromen. De positie van de verschillende ruimten is zorgvuldig gekozen, zodat privacy gegarandeerd blijft. De sfeer is huiselijk door bijvoorbeeld warme kleuren, zachte en/of natuurlijke materialen. Het vitaliteitsgebied draagt bij aan rust en herstel, het stimuleren van gezonde gewoonten en een vitaal werkklimaat. Daglicht met aandacht voor privacy is een pré.

5.5 Ondersteunend gebied

Ondersteunende ruimten en voorzieningen zijn verspreid over het kantoor- en lesgebouw en worden strategisch gepositioneerd in relatie tot de functies die zij ondersteunen. Een goede logistiek en korte looplijnen zijn hierbij leidend.

Verkeersruimten horizontaal
De ruimten tussen de ruimtelijke bouwstenen bestaan voor een groot deel uit verkeersruimten. Deze ruimten zijn bemeten voor intensief gebruik en afgestemd op de aantallen en het type gebruikers. Waar nodig bieden ze extra ruimte voor voorzieningen, meubilair en/of grote groepen gebruikers.

Door sprongen in wand- en plafondvlakken te voorkomen, blijven de verkeersruimten rustig, overzichtelijk en onderhoudsarm. Daarnaast functioneren zij als visuele en kwalitatieve verbinders binnen het gebouw. Daglicht, direct zicht op buiten en looplijnen richting daglicht dragen bij aan een intuïtieve oriëntatie en de beleving van weer en tijd. Gevelramen aan verkeersruimten zijn een pré.

Voorzieningen zoals het GBS en blusmiddelen worden ingebouwd en afgewerkt gelijk aan de wandafwerking. Voor specifieke componenten zoals handbrandmelders en vergelijkbare meldvoorzieningen is opbouwmontage wel toegestaan, mits deze in lijn en ritme afgestemd op overige installatietechnische componenten worden gemonteerd.

Verkeersruimten verticaal
Hoofdtrap- en liftkernen bevinden zich op een zichtbare plek en zijn als onderdeel van een robuuste drager tijdloos vormgegeven en gematerialiseerd. De toepassing van een centrale en aansprekende hoofdtrap met een directe relatie tot de hoofdentree is wenselijk ten behoeve van het stimuleren van het gebruik van de trap. Een ruimtelijk vormgegeven trappenhuis vormt de schakel tussen de verdiepingen en maakt de verbinding tussen de bouwlagen zowel fysiek als visueel.

Daglicht en uitzicht in trappenhuizen zijn een pré en dragen bij aan de gezonde omgeving voor de gebruikers. Ontmoetingen van trappen, trapbomen, vloeren, wanden, leuningen en hekwerken dienen logisch en vloeiend te verlopen. Abrupte sprongen en/of visuele knikken zijn niet toegestaan. Plafondlijnen en eventuele verlaagde plafondsystemen moeten worden uitgelijnd op de geometrie van de trappen, vloeren en wanden.

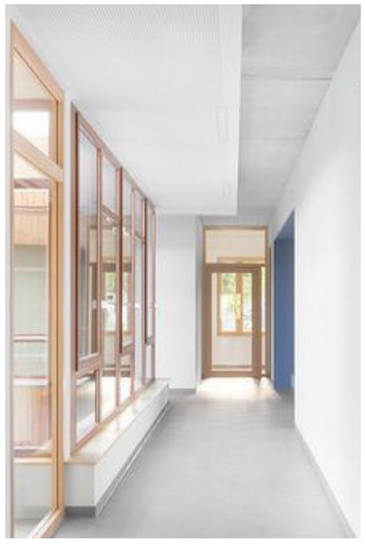

Zichtlijnen naar buiten voor intuïtieve oriëntatie en beleving van weer en tijd

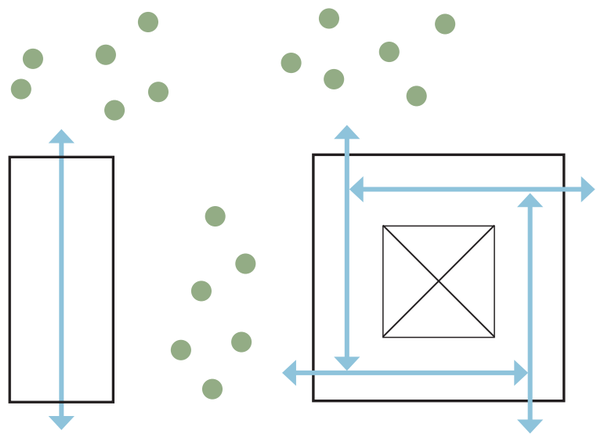

Heldere en ononderbroken looproutes met zichtlijnen naar buiten

Zorgvuldige aansluitingen, robuuste materialen en geïntegreerde installaties

5.5 Ondersteunend gebied

Pantry's
Pantry's kunnen worden gecombineerd met andere centrale voorzieningen, zoals zitjes, aanlandplekken, lockers, een garderobe en een reproruimte, en zo een ankerpunt vormen. De pantry vormt zo, samen met de aanvullende functies, een herkenbare 'thuishaven' waar medewerkers even los kunnen komen van hun werk. De pantry's worden strategisch buiten de verkeersstromen geplaatst ten behoeve van een goede doorstroming, bijvoorbeeld in wandnissen of haaks op de looproutes. Ten behoeve van de vrije indeelbaarheid worden ze waar mogelijk geclusterd met verticale kernen en/of sanitaire ruimten.

Reproruimten
Reproruimten behoren vanwege de klimaattechniek tot de lastig aanpasbare ruimten. Daarom worden reproruimten als bouwkundige afgesloten ruimten esthetisch in het werkgebied ingepast en waar mogelijk geclusterd met pantry's, kernen en/of sanitaire ruimten.

Sanitaire ruimten
Sanitaire ruimten worden genderneutraal uitgevoerd en zijn strategisch gepositioneerd rondom centrale verkeerskernen (trap- en liftkernen), ontmoetingsplekken en/of ankerpunten. De ingangen van de sanitaire ruimten liggen in verband met privacy niet direct in het zicht vanuit de omliggende kantoor- of lesruimten. Wanden in de sanitaire ruimten zijn verdiepingshoog en sluiten volledig aan op de vloer. Spiegels, zeep- en handdoekdispensers en het toiletgarnituur worden geleverd door Defensie maar zijn wel onderdeel van het interieurontwerp. Ze zijn strak uitgelijnd ten opzichte van elkaar en de deelnaden van de vloer-, wand- en plafondafwerking.

Bergingen en werkkasten
Opslagruimte voor meubilair, leermiddelen, opslag generiek en werkkasten worden in beginsel niet in de primaire ruimte opgelost maar hebben een nabijheidsrelatie. Dit ondersteunt de modulariteit van de bouwstenen en de functionaliteit dat de ondersteunende ruimtes bereikbaar zijn zonder overlast te geven.

Pantry opgenomen in wandnis.

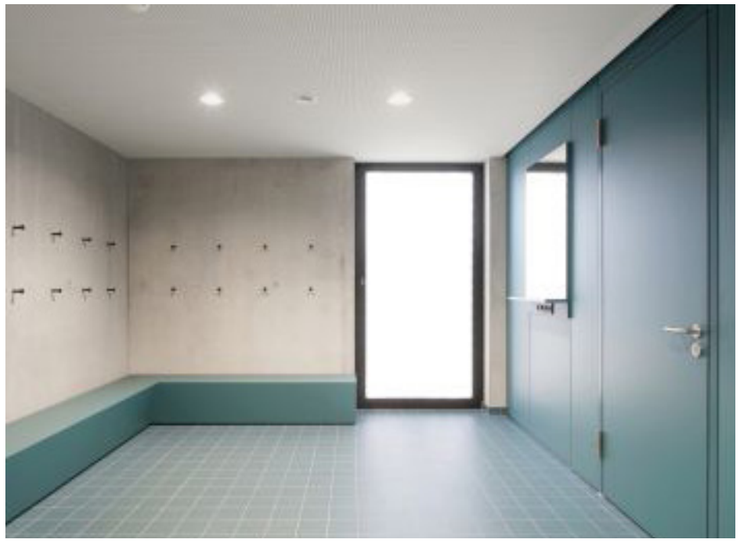
Wanden zijn verdiepingshoog en sluiten aan op de vloer

Kastfronten liggen vlak met de wandafwerking

5.6 Ontmoetings- en vergadergebied

Ontmoetingsplein
Voor verschillende kantoor- en lesgebouwen kan ervoor gekozen worden om een ontmoetingsplein als multifunctionele ontmoetings- en samenwerkingsruimte toe te voegen. Het ontmoetingsplein stimuleert spontane ontmoetingen, informeel overleg, kennisdeling en samenwerking tussen collega's. De ruimte biedt diverse zitplekken voor (on)gepland overleg, ontspanning en flexwerken. De inrichting en faciliteiten worden per project afgestemd op de schaal van het gebouw. Qua faciliteiten kan het plein worden ondersteund met een pantry, apparatenwand of een bemande coffeecorner. Het ontmoetingsgebied is gelegen in de dynamische 'rumoerzone'. Visuele relaties vanuit het ontmoetingsgebied naar gebouwvleugels en bovenliggende verdiepingen is een pré. Een centrale hoofdtrap gelegen in of aan het ontmoetingsgebied, draagt fysiek en visueel bij aan het verbinden van bouwlagen. Het ontmoetingsgebied is een geschikte plek voor zicht op buiten, binnen beplantingen en biofilische materialen/afwerkingen.

Coffeecorners
Afhankelijk van de schaal, de ligging van het gebouw op de Defensiebasis en het gebruikersprofiel kan het ontmoetingsgebied worden geoutilleerd met een coffeecorner. De coffeecorner is bewust ontworpen als ontmoetingsplek waar medewerkers elkaar op informele wijze kunnen treffen. De ruimte is open en laagdrempelig gepositioneerd, vaak centraal in het gebouw. Materialisatie en kleurgebruik zijn warm en toegankelijk, hierbij kunnen natuurlijke elementen (hout, groen, zachte stoffen) worden toegepast die contrasteert met de formele werkplek. Bevoorradings- en afvalstromen zijn kort en gescheiden van de hoofdentree.

Vergaderruimte en break-out ruimte
Afhankelijk van de schaal en het gebruik van het kantoor kan ervoor gekozen worden om een centraal gelegen vergadergebied op te nemen. Het vergadergebied is vanaf de entree goed bereikbaar zonder een werkplekgebied te doorkruisen. Dit gebied bestaat uit een diversiteit aan ruimtes zoals vergaderzalen, de break-out ruimte en opslagruimten. Het huisvesten van het vergadergebied is een projectspecifieke keuze en is niet in ieder kantoorgebouw van toepassing.

De break-out ruimte is de plek waar je een kop koffie of thee kunt pakken en tot rust kunt komen en energie op kan doen na een vergadering en/of les, of tijdens pauzes. Materialen en kleurgebruik zijn warm en toegankelijk.

Ontmoetingsplein met een mix van verblijfs-, overleg- en ontmoetingsplekken.

Vergaderruimte met een rustige, representatieve inrichting

Materialen en kleurgebruik zijn warm en toegankelijk

Break-out ruimte met lage zitjes, ontspannen en aanlanden

Dit is een document van het Rijksvastgoedbedrijf.
www.rijksvastgoedbedrijf.nl

copyright Mediacetrum Defensie

